

JÁSZKUNSAĞ

XX. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

1974. SZEPTEMBER



JÁSZKUNSÁG

A Tudományos Ismeretterjesztő Társulat
Szolnok megyei Szervezetének folyóirata
Megjelenik negyedévenként.

XX. évfolyam, 2. szám
1974. június

Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a Posta
Központi Hírlap Irodánál (Bp., József nádor
tér 1.) és a postahivataloknál. Előfizetési díj:
1 évre 20,— Ft. Csekk számlaszám: 215—96162

A szerkesztő bizottság elnöke:

S z u r m a y E r n ő

Szerkesztő bizottság:

Elek Lajos, dr. Lukács Pál,
Mészáros Ferenc, Mohácsi Ottó, Simon Béla,
dr. Soós István

Felelős szerkesztő:

K a p o s v á r i G y u l a

Szerkesztőség: 5000 Szolnok, Kossuth tér 4.
Telefon: 12-350

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk
vissza.

Kiadja a Szolnok megyei Lapkiadó Vállalat.
Felelős kiadó: Virágh Iván

Index: 25 910

527-76 Szolnoki Nyomda Vállalat II. sz. üzeme
Szolnok, Május 1. u. 19.

Felelős vezető: Kozák Ferenc

TARTALOM

Barta László: Szolnok megye gazdasági to- vábbfejlesztésének távlatai. — A tovább- fejlesztés néhány kérdése	49
Dr. Hegedűs Lajos: A Tiszavidék vízgazdál- kodása és néhány környezetvédelmi kérdése	59
Mészáros János: Közép-Tisza-vidéki Intéző Bizottság alakult	66
Dr. Perényi György: A Szolnok megyei Tü- dőbeteg-gyógyintézet 25 éve	72

A címlapon:

A 4-es út Szolnok városközpontban
(fotó)

SZOLNOK MEGYE GAZDASÁGI TOVÁBBFEJLESZTÉSÉNEK TÁVLATAI – A TOVÁBBFEJLESZTÉS NÉHÁNY KÉRDÉSE*

1. A távlati tervezés lehetősége megyei területi egységre

A távlati – ezen belül a hosszútávú – előrettekintés igénye ismert okokból mind erőteljesebben jelentkezik nemcsak népgazdasági szinten, hanem kisebb területi egységre – körzetre, megyére – vonatkozóan is. A hosszútávú, 1985-ig szóló népgazdasági terv kimunkálásának folyamata befejezéshez közeledik. A kormány 1971-ben jóváhagyta az országos településhálózat-fejlesztési koncepciót, amely nagy távlatokra körvonalazza a településhálózat fejlődését, rögzíti a központi szerepkört ellátó településeket, a települések hierarchiáját. Ennek alapján a megyei tanácsok kidolgoztatták és jóváhagyták a megyei településhálózat-fejlesztési terveiket. Megtörtént az ország „felosztása” tervezési-gazdasági körzetekre, s e területi egységekre hosszútávú fejlesztési tervek kerülnek kidolgozásra. A IV. ötéves terv időszakára a megyék – első ízben – területi fejlesztési tervet készítettek, amely komplex módon kísérli meg felvázolni a megye egész gazdaságának fejlődését, a gazdaság fejlődésének lehetséges és kívánatos ütemét, irányait. A megyei párt és állami vezető szervek sokoldalú tapasztalatokat szereztek mind a területi fejlesztési terv tartalmának meghatározásában, mind a tervek kidolgozásának mód-szereiben.

A megyei gazdaság dinamikus, komplex fejlesztése, a rendelkezésre álló erőforrások hatékony kihasználása igényli a mezőgazdasági, ezen belül a tervezési-gazdasági körzet fejlesztési tervével összehangolt, ennek ellenére egy viszonylagos önállósággal bíró megyei gazdaságpolitikai koncepció kidolgozását, a hosszú távra történő előrettekintést megyei szinten is. Az éves és középtávú területi (megyei) fejlesztési tervek megalapozásához is kívánatos az öt évnél hosszabb időre történő előrettekintés. Joggal vetődik fel, hogy meg van-e a lehetősége, feltétele megyei szinten távlati fejlesztési terv kidolgozásának, hosszútávú gazdaságpolitikai koncepció körvonalazásának?

Mértékadó vélemények szerint megyei területi egységre nincs lehetőség hosszútávú – 10–20 éves – fejlesztési koncepció, fejlesztési terv kidolgozására. Az akadályozó tényezők sokoldalúak, amelyek közül a legrangosabban a következők:

- A megye túl kis területi egység ahhoz, hogy a gazdaság összehangolt, komplex fejlesztésének lehetőségei és feltételei hosszú távon beláthatók legyenek.
- A megyei gazdaság fejlődésének irányait, feltételeit és ütemét meghatározó anyagi eszközök öt évnél hosszabb időre általában nem ismeretesek megyei szinten.

* A tanulmány első része megjelent a JÁ SZKUNSAĞ 1974. év 1. számában.

- Erős intenzitású és gyakori a területi egységre (megyére) kívülről érkező hatás, befolyásolás.
- Nem rendelkezik a megye olyan feltétel- és eszközrendszerrel, amellyel az egész megyei gazdaság fejlődését-fejlesztését a hosszútávú tervben kijelölésre kerülő irányba terelhetné.

Lemondhat-e a megye az előzőekben vázolt okok miatt a hosszútávú – öt évnél nagyobb időtartamú – előtekintésről?

Véleményem szerint nem célszerű és nem indokolt a hosszútávú „tervezésről”, előtekintésről lemondani, s nem elégedhet meg a megye azzal sem, hogy a „központi tervező szervek bevonják a megyei tanácsokat a hosszútávú népgazdasági tervezés munkájába”. Bár ez is nagyon fontos. Mindenekelőtt a hosszútávú előtekintést lehetővé teszi a nagy távlatra készült településhálózat-fejlesztési terv. A középtávú fejlesztési tervek kidolgozásánál, az intézményhálózat telepítésénél figyelembe kell venni, elő kell segíteni, hogy a központi szerepkörre kijelölt települések mielőbb alkalmasak legyenek saját lakosságuk és körzetük szükségleteinek kielégítésére.

Középtávnál – tervezési gyakorlatunkban öt évnél – hosszabb időre a megye a középtávú tervek megalapozása céljából – a kormányhatározatban biztosított joga alapján – egyes ágazatokra hosszútávú javaslatot, tervkoncepciót készíthet. A megfogalmazásból kitűnik, hogy a hosszú távlatra szóló javaslatok, tanulmányok, tervkoncepciók tartalma, „mondanivalója” eltér a klasszikus értelemben vett fejlesztési tervek tartalmától. A hosszabb időtartamot felölelő vizsgálódás, elemzés, a feltételek és körülmények felvázolása a középtávú – tanácsai és területi – fejlesztési tervek megalapozását szolgálja. Erre viszont nem csak lehetőség, hanem a területi gazdaság- és fejlesztési politika helyes, hatékony meghatározása érdekében elengedhetetlenül szükség is van.

A távlati fejlesztési programok, javaslatok kidolgozását el lehet végezni saját erőre támaszkodva, vállalati gazdasági szakértők bevonásával, de történhet a kimunkálás tudományos intézetek, tervező szervek megbízása útján is. Például Szolnok megyében

- a megyei tanács dolgozói és a megyei iparvállalatok legjobb szakemberei bevonásával készült tanulmány a megye ipara fejlesztési lehetőségeinek vizsgálatáról az 1971–1985. közötti évekre;
- az Állami Energetikai és Energiabiztonság-technikai Felügyelet kapott megbízást Szolnok megye energiahelyzetének és energiaellátási koncepciójának kidolgozására 1980-ig, amely koncepció tartalmazza a megye jelenlegi energetikai helyzetének értékelését, az energiafelhasználás várható strukturális és mennyiségi alakulását, a változásokkal járó beruházási igény becslését, valamint a tanácsai intézmények hőenergia-ellátásának racionalizálási lehetőségeit;
- a megyei tanács terv- és művelődésügyi apparátusa dolgozza ki az óvodai és iskolahálózat megyei fejlesztési igényét, programját az 1976–1985. közötti évekre az állami oktatásra vonatkozó 1972. VI. 15-i KB-határozat végrehajtásának részeként stb.

A területi tervezéssel, a területfejlesztéssel kapcsolatos megyei szintű munka ma még a kezdetnél tart. Vonatkozik ez a középtávú területi fejlesztési tervre, és még inkább a hosszútávú vizsgálódásokra, javaslatokra, tervkoncepciókra.

A hosszútávú népgazdasági terv kidolgozása, a tervezési-gazdasági körzetek fejlesztési terveinek várható kimunkálása, a IV. öt éves időszakra szóló megyei területi fejlesztési terv végrehajtásának tapasztalatai jobb feltételeket teremtenek a további területi (megyei) tervező munkához, a megyei gazdaságpolitika kidolgozásához, a hatékonyabb területfejlesztéshez.

2. Az ipar és a mezőgazdaság továbbfejlesztésének távlatai

a) A megyei ipar fejlesztési lehetőségei

Szolnok megye iparának hosszútávú fejlesztési lehetőségeit az 1971–1985. közötti évekre a terület ipargazdaságának irányító szakembereiből, szakmai, ágazati képviselőiből életre hívott Ipari Tervbizottság vizsgálta meg és tanulmány keretében összegezte következtetéseit.

Az elvégzett vizsgálatról készült tanulmány jellemzi az ipar megyei fejlődését és helyzetét, körvonalazza a távlati fejlesztési lehetőségeket, majd összefoglalja az ipar fejlődésének feltételeit és társadalmi-gazdasági hatásait. Megállapítja a tanulmány, hogy a társadalmi-gazdasági fejlődés, ezen belül a foglalkoztatási struktúrában megfigyelhető változás, a gyors ütemű átrétegződés a IV. ötéves tervidőszak jelentős részében extenzív jellegű iparfejlesztési törekvéseitől eltérő problémákat fog felvetni a 70-es évek második felétől kezdődően. A megyei ipar fejlesztésének legfontosabb feltételeit

- az alkalmazandó technikai színvonal és a termelékenység alakulásában;
 - a belső és külső munkamegosztásban való részvételben, az ágazati és termékstruktúra-változás irányában;
 - a termelés eszközigenységében és
 - az optimális üzemnagyság kialakításában
- jelöli meg a tanulmány.

A hosszútávú előrelátás egyik fontos kérdése az ipari termelés növekedési ütemének a becslése. A vizsgálat következtetése szerint az előző évtizedek tapasztalatai alapján azzal lehet számolni, hogy a megyei ipar termelése tízévenként mintegy megkétszereződik. A IV. ötéves tervidőszakban kb. 10⁰/₀-os, az 1976–1985 közötti években pedig évi mintegy 7–8⁰/₀-os növekedési ütemet lehet irányadónak tekinteni. A vizsgálódás során elvégzett számítások megjelölik, hogy az 1976–1985 közötti években a várható többlettermelésnek – dinamikus növekedés mellett – 85–90⁰/₀-a a munka termelékenységéből származik, s hogy ebben az időszakban a gyorsabb ütemű kibontakozást intenzív fejlesztéssel kell elősegíteni.

Az eddigi fejlődésünkből, a fejlesztés irányának tanulmányozásából, valamint a népgazdaság termelési és fogyasztási összetételének a hazai és nemzetközi munkamegosztásban formálódó változásából arra lehet következtetni, hogy megyénk iparai belül várhatóan tovább csökken a bányászat, szinten marad az energiaipar, a könnyűipar, az építőanyagipar és növekszik a vegyipar, a gépipar, az élelmiszeripar termelésének aránya. A gépipar szerkezete is differenciáltan fejlődik.

Területi adottságaink a kohóipar, a színesfémkohászat kedvező feltételek mellett történő kialakítására is lehetőséget nyújtanak. A Recsk közelében feltárt rézércvagyron feldolgozására országos szinten felmérő tanulmány készült. A tanulmány egyik változata szerint a rézkoncentrátum, a pirit és a hulladékgázok feldolgozása Szolnokon, a Tiszamenti Vegyiműveknél történik.

Rámutat a tanulmány, hogy a mezőgazdaság, a Tisza II. Vízlépcső építése kapcsán kialakuló öntözőrendszer és víznyerési lehetőség számos lehetőséget nyújt az ipar fejlődéséhez. (Konzervipar, édesipar, hús-bőrfeldolgozó ipar, cipőipar stb.) Ennek főleg az élelmiszergazdaság fejlesztésére irányuló szoros kapcsolatát további részletes vizsgálatoknak kell megalapozottabbá tenni.

Az ágazati struktúra változása mellett már a jelenlegi időszakban is elsőrendű probléma ipari termelésünk termékszerkezetének alakulása. A termékstruktúra elsősorban az értékesítési lehetőségek, valamint a várható technikai fejlődés iránya és mértéke szerint kerülhet meghatározásra.

Az ipari teljesítőképesség fokozásának, a gazdaság hatékony növelésének egyik lényeges forrása az intenzifikálás, a termelés fokozott eszközigényessége lesz. A fejlesztés akadályozó tényezőit – az ipari beruházások viszonylag alacsony színvonalát, az előregedett gépparkot és a korszerűtlen technológiát – a lehető leggyorsabb ütemben szükséges feloldani, „kiváltani”. A dinamikus fejlesztés alapvető feltétele a beruházások hatékony felhasználásával érhető el.

A hatékony fejlődés lényeges tényezője az ipar térbeli elhelyezkedése és a legkedvezőbb üzemnagyság kialakítása. A vizsgálódás azt erősíti, hogy egyrészt az ipari fejlesztést a már korábban kijelölt és bázissal rendelkező településekre kell koncentrálni, másrészt, hogy a termékeiket nagy volumenben előállító vállalatok mellett hosszú távon is jelentős szerep jut a kis- és középüzemeknek.

Hangsúlyozza az elvégzett vizsgálat, hogy a megye iparának gyors ütemű fejlesztésével várható, hogy növekszik az iparosodó települések – elsősorban a városok – lakosságának száma és aránya. A gazdaságos, hatékony iparfejlesztés, valamint a lakosság életszínvonalának növekedése, az urbanizációs folyamat kiszélesedése az eddigieknél gyorsabb előrehaladást igényel az ipart befogadó, működtető települések infrastrukturális fejlesztésében. Meg kell szüntetni azokat a feszültségeket, amelyek a közművesítés, az úthálózat-fejlesztés, a szakmunkás-képzés, az oktatás és egészségügy, a szociális-kommunális ellátás területén ma még fenn állnak.

b) *A mezőgazdaság fejlesztésének feladatairól*

Az ágazat jelentősége mind országosan, mind megyei szempontból igen nagy. Az ország mezőgazdaságilag művelt területeinek 7,1⁰/₀-a van Szolnok megyében, s az ország mezőgazdasági termelésének mintegy 8⁰/₀-át adja.

A megye mezőgazdaságában a termelőszövetkezetek elsőrendű szerepet játszanak. Ezt mutatja, hogy 1967–1971 között az ország termelőszövetkezeti búza-termésének 9,3⁰/₀-át, rizstermelésének 63,6⁰/₀-át, cukorrépatermelésének 11,2⁰/₀-át a megye termelőszövetkezetei adták. Országosan a szövetkezeti szektorban értékesített vágósertés 8,2⁰/₀-át, a vágómarha 6,9⁰/₀-át, a vágóbaromfi 8,1⁰/₀-át, a tej 6,2⁰/₀-át a megye tsz-ei állították elő.

A megye tehát az ország jelentős „élesztára”. Egyrészt ez, másrészt a megyében élő emberek foglalkoztatása, életszínvonaluk és életkörülményeik javítása indokolja a mezőgazdaság további fejlesztését.

Hosszú távra szóló (10–15 éves) fejlesztési tervvel, programmal a mezőgazdaságra – komplexebben az élelmiszergazdaságra – vonatkozóan nem rendelkezünk. A Megyei Pártbizottság viszont meghatározta a megye mezőgazdaságának fejlesztésére vonatkozó irányelveket, amely szerint a kiemelt fejlesztés módszerének alkalmazásában a vezetés koncentrálnon az alábbi főbb kérdések megoldására, fejlesztésére:

- szarvasmarha-program;
- kenyérgabona-, takarmánygabona-termelés;
- cukorrépatermelés;
- az anyagi-műszaki bázis fejlesztése és
- az öntözéses gazdálkodás fejlesztése.

A Megyei Pártbizottság határozata alapján a Megyei Tanács Végrehajtó Bizottsága intézkedési tervben határozta meg az ágazat fejlesztésével összefüggő konkrét teendőket.

Az *állattenyésztésben* elsősorban a szarvasmarhaprogram végrehajtását kell biztosítani. A célkitűzés, hogy a megye mezőgazdasági üzemei 1975-ig biztosítják a meglévő állattenyésztő telepek kihasználását, technológiák felújítását, illetve

cseréjét, 1975 után pedig tovább folytatják a szakosított állattenyésztő telepek építését, a zárt konstrukciós szarvasmarhatelepek kialakítását. A sertésenyésztésben a húсарány javító fajták elterjesztése a cél. Számos szakosított sertéstelep építése van befejezés előtt, illetve folyamatban. Az építések befejezésének gyorsítása és a telepek jó minőségű, fertőző betegségektől mentes tenyészanyaggal való feltöltése szerepel feladatként. Az ágazat célkitűzése a baromfitenyésztésben és árutermelésben a nagytestű baromfifajok fokozottabb elterjesztése, a juh-tenyésztésben pedig a törzsállomány fokozatos fejlesztése és szakosított telepek létesítése ott, ahol a feltételek erre megfelelnek.

A *növénytermesztésben* is sokoldalú teendőket fogalmaz meg az intézkedési terv. Ezek közül különösen figyelemre méltó a kenyérgabona és a kukorica átlagtermésének stabilizációjára való törekvés. (Kenyérgabona 34–35 q/ha szinten, a kukorica 40 q/ha körül.) A zárt termelési rendszerek kialakítása és elterjesztése a termésátlagok növelésének egyik fő módszereként szerepel mind a kukoricánál, mind a cukorrépánál, rizsnél és lucernánál. E rendszerek eredményes működtetése érdekében biztosítani kell a különböző társulati formák létrehozását és a már működő társulások továbbfejlesztését.

Az anyagi-műszaki bázis fejlesztésénél a műtrágya és növényvédőszer-ellátás javítását, a gépesítés fejlesztését, a géppark-korszerűsítést, az építési beruházások hatékonyságának növelését jelöli meg az intézkedési terv fő feladatként.

Az öntözéses gazdálkodás továbbfejlesztésére az ágazat feladatait meghatározó intézkedési terv nagy figyelmet fordít. Ezt indokolják egyrészt a IV. ötéves tervidőszak konkrét teendői, de ezen túlmenően az is, hogy az 1975. utáni években a Tisza II. Vízlépcső tározótávhöz kapcsolódóan és a főcsatornák megépülő szakaszai térségében nagyarányú öntözésfejlesztések valósulnak meg.

Konkrét teendőket jelöl meg az intézkedési terv az üzemi tervező munka színvonalának javítására, a vezetés, üzem- és munkaszervezés színvonalának emelésére, az ellenőrzésre és az állami törvényességi felügyeletre is.

A mezőgazdasági ágazatra az 1976 utáni időszakot is magában foglaló, hosszú távlatú megyei tervkoncepció, program komplex módon még nem került kidolgozásra. Ezt a feladatot – az élelmiszeripari vonatkozásokat is figyelembe vevő módszerrel – a közeli években célszerű megoldani, hogy a középtávú fejlesztési tervek elkészítéséhez a hosszú távlatú vizsgálódás is alapot adjon.

3. A megye településhálózatának fejlesztéséről

Szolnok megye Tanácsa 1971 végén jóváhagyta a településhálózat távlati fejlesztési tervét. A terv két ütemben – 1985-ig, illetve az ezredfordulóig – kijelöli a megye településeinek szerepkörét és ezáltal a fejlesztés irányát és mértékét. A településhálózat fejlesztése azért bír nagy jelentőséggel, mert az szerves része a területfejlesztésnek, amely kettős célt szolgál. Egyrészt

- biztosítja a népgazdaság és az egyes területek erőforrásainak hatékony hasznosítását a településhálózat korszerűbbé és racionálisabbá tételével, másrészt
- a területek foglalkoztatottsági és termelékenységi, valamint a települések ellátottsági színvonalának közelítésével mérsékli az egyes területek népességének anyagi és kulturális színvonalában meglévő különbségeket.

Szolnok megye közigazgatásilag 76 települést foglal magában. A települések közül 7 városi jogállású. A további 69 település – 18 nagyközség és 51 község – 5 járásra tagozódik. A sajátos földrajzi adottság és történelmi fejlődés következménye, hogy a megye városainak területi elhelyezkedése az országban egyedülálló aránytalanságot produkál: 4 város (Karcag, Kisújszállás, Mezőtúr, Túrkeve) közvetlenül határos egymással, és Szolnok megyeszékhely kivételével valamennyi város

mint mezőváros fejlődött. A községek népességszámát tekintve a megyében magas a nagy- és középfalvak aránya, a községek átlagos népességszáma 3814 fő, a 19 megye között a negyedik.

A terv számol Szolnok megye településhálózatának főbb problémáival és ellentmondásaival. Ezek:

- nagyszámú, de területileg aránytalanul elhelyezkedő városhálózat;
- a négy járási jogú kun-várossal szemben a kunszentmártoni és tiszafüredi járások székhelye nem város, így a megye nagykiterjedésű ÉK-i és DNY-i térségében városi jogállású és ennek megfelelő tartalommal – fejlettséggel, szerepkörrel bíró település nincs;
- a kun-városok ipari-, intézmény- és infrastrukturális hálózatának fejlettsége nem kielégítő;
- Törökszentmiklós és Szolnok közelségük miatt egymásra hatva fejlődnek;
- a mezővárosok településszerkezete – nagy terület, ritka beépítettség – nehezíti a városi népesség korszerű intézményellátását és hátráltatja (gazdaságtalanná teszi) a műszaki hálózatok gyors ütemű kiépítését, továbbá
- a sok nagy népességszámú község lakosságának további csökkenését csak úgy tudja megakadályozni, ha ellátó és szolgáltató hálózatának fejlődési üteme meghaladja az országos átlagot.

Egyrészt az Országos Településhálózat-fejlesztési Kon koncepció, másrészt a Megyei Tanács terve kijelölte a szerepkörrel rendelkező településeket.

A megye legmagasabb rangú szervező központja Szolnok város (felsőfokú központ), amelyet a középfokú központok követnek: Jászberény, Karcag, Mezőtúr városok és Tiszafüred járásszékhelyű nagyközség. A középfokú szervező-ellátó-irányító funkciót Abádszalók, Kisújszállás, Kunszentmárton, Túrkeve, Tiszaföldvár-Martfű és Törökszentmiklós városok, illetve városias fejlesztést igénylő községek egészítik ki. (Részleges középfokú központok.) 6 kiemelt alsófokú központ, 21 alsófokú központ, 8 részleges alsófokú központ és 29 szerepkör nélküli település teszi teljessé a megye településhálózatát.

A településhálózat-fejlesztési terv csak „keret”, amelyet tartalommal a középtávú fejlesztési terveknek kell megtölteniök. A fejlesztéssel kapcsolatos követelményeket a következőkben tartom indokoltnak összefoglalni:

- a) Szolnok várost, a megye székhelyét olyan mértékben és ütemben kell fejleszteni, hogy az mielőbb alkalmas legyen a felsőfokú központi szerepkörből eredő funkciói betöltésére mind a termelő ágazatok, mind az intézményhálózat és infrastrukturális ellátottság szempontjából.
- b) A kun-városokban meg kell gyorsítani az infrastruktúra és az intézményhálózat fejlesztését, hogy egyrészt képesek legyenek saját lakosságukat „városi szinten” ellátni, másrészt egyre inkább alkalmassá váljanak a középfokú központi szervező-ellátó-irányító funkciójuk betöltésére.
- c) A városias fejlesztésre kijelölt települések közül Tiszafüred és Kunszentmárton járásszékhely nagyközségek várossá fejlesztését kell szorgalmazni, napirányban tartani. Valóságos szerepkörük, tájegységi vonzáskörzetük – Tiszafüred vonatkozásában a Tisza II. Vízlépcső várható hatása –, továbbá a megye városhálózatának területileg arányos elhelyezkedése indokolja ezt.
- d) A helyi szükségleteken túlmenően, a magasabb igényeket kielégítő intézmények (kórház, középiskola, szakrendelő stb.) telepítésénél, korszerűsítésénél és bővítésénél, a fejlesztés székhelyének megválasztásánál a „kiinduló mérce” a település szerepköre legyen. Nem szabad megengedni a települések közötti eltvélen rivalizálást, mert csak így biztosítható, hogy a rendelkezésre álló anyagi eszközökkel a lakosság szükségleteit a lehető legmagasabb színvonalon elégítsük ki.

- e) A településeken a termelő és nem termelő ágazatok összehangolt fejlesztését kell megvalósítani, amely biztosíthatja a hatékony tevékenységet mind a gazdaságban, mind a lakossági szükségletek kielégítésében.

4. A Tisza II. Vízlépcső várható hatása a megye gazdasági fejlődésére, a gazdaság szerkezetére

A Tisza II. Vízlépcsőnek és öntözőrendszereinek megvalósítását a Közép-Tiszavidék gazdasági fejlődésével összefüggő vízgazdálkodási és mezőgazdaság-fejlesztési igények tették indokolttá és szükségessé. A természetes csapadéknak mind a mennyisége, mind a területi eloszlása kedvezőtlen a Közép-Tiszavidéken.

A vízlépcső és a hozzátartozó öntözőrendszerek összessége komplex vízgazdálkodási létesítmény, elsődrendű célja a Tisza völgyében egyre növekvő – és a mezőgazdaság termelőerőinek további fejlődését korlátozó – vízhiány csökkentése, az ipar (különösen a vízigényes ipar) fejlesztéséhez, valamint a lakosság számára szükséges ivóvíz biztosítása.

A vízlépcső megépítése lehetővé teszi mintegy 300 ezer hektár öntözését a 300 millió m³-es tározó, valamint a járszági és a nagykunsági főcsatorna kiépítésével; a víztározó egy részének halásznáti hasznosítását; évi 120 millió kWó villamosenergia termelését; az érintett 120 km-es Tisza-szakaszon a biztonságos hajózáshoz szükséges vízi út és a folyószabályozás megvalósítását; az árvédelem biztonságának, illetve a belvízi kiépítettségnek a fokozását csaknem egy millió hektáros területen. A 120 km² kiterjedésű (a Balaton egyötödét kitevő) mesterséges tő létrehozásával megteremt a Tiszatáj üdülési, idegenforgalmi és vízi sportolási lehetőségeit.

Várhatóan gyökeresen megváltoznak a mezőgazdasági termelés feltételei Szolnok megyében, mivel a vízlépcső és öntözőrendszerei hatóterületének mintegy 60%-a a megyében van. Az öntözési fejlesztési lehetőségeinek kihasználásával egyidőben gondoskodni kell a feldolgozás, a tárolás, az értékesítés, a szállítás növekvő szükségleteinek összehangolt kielégítéséről és a szükséges létesítmények megvalósításáról.

A mezőgazdasági termékek növekedése az élelmiszeripar fejlesztését is sürgeti és segíti. A mezőgazdaság területi eltartó képességének növekedése megállítja a munkaerővándorlást, illetve az esetleg „felesleges” munkaerő a térségben elhelyezhető – elsősorban vízigényes – ipartelegeken találhat majd munkát.

A vízlépcső és az öntözőrendszerek által érintett terület termelésének fejlődése és az itt élő lakosság növekvő életszínvonala szükségessé teszi a tercier ágazatok fokozott fejlesztését. A vízgazdálkodási, a mezőgazdasági és ipari, valamint a szükségszerűen jelentkező infrastruktúrális fejlesztési célok megvalósítása során megváltozik a táj, a természeti környezet és ez az itt élő emberek életkörülményeire is kedvezően hat.

A rendelkezésre álló adatok szerint a vízlépcső főműveinek teljes beruházási költsége 3,5 milliárd forint. További mintegy 7–8 milliárd Ft szükséges a kapcsolódó beruházásokra. Ahhoz, hogy a megnövekvő mezőgazdasági kapacitás kihasználható legyen, mintegy 4 milliárd forintnyi üzemi beruházás válik szükségessé.

A vízlépcső és öntözőrendszerének kiépítése több ütemben történik. Az első ütem 1975-ig tart. Ebben a középtávú tervidőszakban kiépül a tározó alsó szakasza, megépül a vízlépcső, valamint a nagykunsági és a járszági főcsatorna 18–18 km-es szakasza, 1975-ig további 70 ezer hektár válik öntözhetővé. A második ütem 1980-ig valósul meg. A tározó és hullámtéri duzzasztó kiépítésével 160 ezer hektár öntözése válik lehetővé a tovább építendő főcsatornák mentén. A har-

madik – teljes kiépítési – ütem várhatóan az 1980-as évek végére fejeződik be. Ekkor a duzzasztási szint eléri a végleges, 91,20 méteres szintet, amely 300 ezer hektárnyi területet lesz képes öntözővízzel ellátni.

A teljes kiépítés után – számítások szerint – csaknem 3 milliárd forint nemzeti jövedelem – többlet érhető el évente, s ez viszonylag gyors megtérülést tesz lehetővé, amennyiben a rendszer megfelelően működik. Szolnok megye vezető szerveinek és gazdaságainak folyamatosan fel kell készülni a vízlépcső és öntöző-rendszereinek megfelelő hasznosítására. Ez nemcsak népgazdasági, hanem komplex területi érdek is.

5. A felsőfokú szakemberellátás helyzete a megyében

Szolnok megye a terület fejlettségét jelző mutatók alapján az 1970-es évek elejére felzárkózott a közepesen fejlett megyék sorába. A felszabadulás óta eltelt negyedszázadban a megye iparának és mezőgazdaságának nagyobbik része extenzív irányban fejlődött; ma viszont mindkét ágazatban az intenzifikálás kerül előtérbe. A fejlődésnek ezen a szintjén mind nagyobb igény jelentkezik a felsőfokú képzettségű szakemberek iránt.

A népesség iskolai végzettségének színvonala 1949 és 1970 között rendkívül gyors ütemben emelkedett. A 15 éves és annál idősebb népességen belül a mai általános iskolának megfelelő végzettségűek aránya az 1949. évi 11,7⁰/₀-ról 42,1⁰/₀-ra, az érettségizetteké a 18 éves felüliek között 2,6⁰/₀-ról 10,1⁰/₀-ra, a felsőfokú intézményekben végzettké pedig a 25 éves és idősebb népességen belül 0,8⁰/₀-ról 2,5⁰/₀-ra emelkedett.

A gyorsütemű fejlődés ellenére a felsőfokú oktatási intézményekben végzetek számát tekintve Szolnok megye helyzete kedvezőtlen. A 10 000 lakosra jutó felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkezők száma alapján a megyék között a 19., azaz az utolsó helyen állt 1970. január 1-én.

A felsőfokú végzettséggel rendelkezők számának alakulása 1970. január 1-én (Budapest nélkül)

(fő)

Sor- szám	Megnevezés	Felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma	10 000 lakosra jutó létszám
1.	Csongrád megye	14 800	661,2
2.	Győr-Sopron megye	12 100	335,0
.	.	.	.
.	.	.	.
17.	Pest megye	14 900	171,2
18.	Bács-Kiskun megye	9 600	167,5
19.	Szolnok megye	7 500	166,7

Súlyosbítja Szolnok megye problémáját az a körülmény, hogy 1960-hoz viszonyítva relatív értelemben romlott a helyzet, mert akkor két megye (Bács és Szabolcs) még utána következett.

A kedvezőtlen helyzet annak ellenére áll fenn tartósan, hogy a felsőoktatásban résztvevő Szolnok megyei hallgatók 10 000 lakosra jutó száma alapján jó a megye „helyezése”.

A felsőoktatásban résztvevők száma nappali tagozaton a hallgatók állandó lakhelye szerint 1970/71. tanév elején Budapest nélkül

Sor-	Megnevezés	A hallgatók száma	10 000 lakosra jutó létszám (fő)
1.	Vas megye	1 498	53,3
2.	Győr-Sopron megye	2 104	51,9
.	.	.	.
.	.	.	.
8.	Szolnok megye	2 046	45,4
.	.	.	.
.	.	.	.
17.	Fejér megye	1 406	36,1
18.	Nógrád megye	834	34,5
19.	Pest megye	2 797	32,1

A továbbtanuló Szolnok megyei hallgatók 10 000 lakosra vetített száma alapján megyénk – az előkelőnek számító – 8. helyet foglalja el. Az oktatásban résztvevők száma alapján egy felzárkózási folyamatnak kellett volna bekövetkeznie a végzettek számában is. Mivel ez a felzárkózás nem következett be, sőt egy ellentétes tendencia érvényesülése tapasztalható, az okokat keresve arra a következtetésre juthatunk, hogy az oklevelet szerzett hallgatók nagy hányada nem tér vissza a megyébe.

Szolnok megye – ebből a szempontból vizsgálva – jelentős „szellemi exportot” bonyolít le, a lehetséges „szellemi kapacitásból” más területek fejlődését segíti.

Azok az okok, amelyek miatt nem térnek vissza a fiatalok a megyébe, igen széles skálán mozognak. A fő ok mindenképpen az oktatási intézmények székhelyével függ össze. Érzékelteti ezt, hogy az 1970/71. tanév elején Szolnok megye felsőfokú tanintézményeiben a nappali hallgatók száma 451 fő volt, a 10 000 lakosra jutó tanulói létszám pedig 10 fő. Ezzel a megye a megyék sorrendjében az utolsóelőtti helyet foglalja el. (Nem működött felsőoktatási intézmény Nógrád és Tolna megyékben.) Számításba veendő negatív tényező, hogy Szolnok megyében a két felsőoktatási intézmény egyike sem Szolnok városi székhelyű. (A szolnoki székhelyű Katonai Főiskola a szakemberellátás és szakemberképzés szempontjából figyelmen kívül hagyható.)

A teljesség igénye nélkül a következőkkel magyarázható, hogy a megyén kívüli felsőfokú intézményekben végző fiatalok nem térnek vissza:

- A megyéből továbbtanulók egy része olyan szakterületen végez, olyan „szakmát” szerez, amelynek gyakorlására a megyében nincs lehetőség.
- A felsőfokú intézményeknek rendkívül nagy a visszatartó ereje. Sok jóképességű szakember lép be az egyetemek, főiskolák oktatói gárdájába.
- Az intézmény székhelye általában szintén jelentős letelepedési ösztönzést ad; a település urbánus jellege, a művelődési, szórakozási és a továbbképzési lehetőségek széles köre alapján.
- Az oktatási intézmények többsége nagyvárosokban helyezkedik el, ahol a nagyüzemek, tudományos- és kutatóintézetek választási lehetőséget biztosítanak a végző fiatalok részére. (Ezekről a lehetőségekről az egyetemi évek alatt általában megfelelőbben tájékozódnak, mint saját megyéjük adottságairól.)
- A megye azon területeiről származó fiatalok esetében, ahol a gazdasági fejlettség viszonylag alacsony színvonalú (az összes következményeivel), a megye

más települései nem jelentenek elegendő vonzóerőt a megyébe történő vizs-
zatréréshez. (Nagyobbak az „ellenhatások”.)

- A fiatalok nem kötődnek megfelelően a megyéhez. A vállalatok, mezőgazda-
sági üzemek, intézmények nem létesítenek kellő számban ösztöndíjszerződést.

A felsőfokú képzettséggel rendelkező szakemberellátás javítása érdekében sokoldalú intézkedések megtételére van szükség. Ezek egyikeként kiemelhető, hogy Szolnokon tudományegyetem karát vagy a megyei adottságoknak leginkább megfelelő (pl. közlekedési, kereskedelmi, vízügyi vagy egyéb agrárjellegű) főiskolát indokolt telepíteni. A felsőfokú intézmény megvalósítását Szolnok megye társadalmi és gazdasági szerepe, a növekvő szakember- és továbbtanulási igény, valamint Szolnok város felsőfokú központtá fejlesztése is megköveteli.

* * *

A dolgozat részben jellege, részben terjedelme miatt nem ad átfogó és mindenre kiterjedő képet sem a megye gazdasági helyzetéről, sem a továbbfejlesztés útjairól, módjairól. Erre az anyag összeállítója nem vállalkozott, nem vállalkozhatott. Nem volt általános cél a megyei mutatók összehasonlítása más területi egységekkel, az országos átlagokkal. A megyei gazdaságot „önmagában”, dinamikájában vizsgálja a dolgozat.

Azt remélem, hogy mindezek ellenére alkalmas a megyei gazdaság fejlődésének és helyzetének bemutatására, az egészből kiragadott „képek” szemléltetik, érzékeltetik a valóságot. Bizonytalankodó kezdeti lépésekkel megkísérlti a dolgozat néhány vonatkozásban a nagyobb távlatú jövő felvázolását. Az ezzel kapcsolatos megállapítások, nagyságrendek és utak természetesen csak tendenciákat jeleznek.

A IV. ötéves tervidőszak fejlődésének várható felmérése, a tervecélok megvalósulási szintjeinek, mértékeinek reális számbavétele után segíthet e munka is a továbbfejlesztés útjainak és feltételeinek mélyebb és részletesebb vizsgálatához, a megyei gazdaság egyes ágazataira már kimunkált távlati koncepciók továbbfejlesztéséhez, vagy más ágazatok vonatkozásában a távlati fejlesztési elképzelések kidolgozásának megkezdéséhez.

Barta László

Felhasznált irodalom:

1. A felszabadult Szolnok megye 25 éve. (KSH Szolnok megyei Igazgatóság, 1970.)
2. Húsz esztendő. Szolnok megye mezőgazdaságának fejlődése és jövője. (Szolnok megyei Lapkiadó Vállalat, 1969.)
3. 1006/71. (III. 16.) Korm. sz. határozat a területfejlesztés irányelveiről.
4. 1007/71. (III. 16.) Korm. sz. határozat az országos településhálózat-fejlesztési koncepcióról.
5. 2006/71. (III. 17.) Korm. sz. határozat a területi tervezés és tervek rendszeréről.
6. Területi tervezés, tanácsi tervezés. Közg. és Jogi Könyvkiadó, 1972.
7. Szolnok megye területi fejlesztési terve 1971—1975.
8. AZ ÉSZAK-ALFÖLDI tervezési-gazdasági körzet adottságainak és fejlesztési lehetőségeinek értékelése. (EVM Területfejlesztési Főosztály, 1972.)
9. Szolnok megye energiahelyzete és energiaellátási koncepciója. (Kivonat az Állami Energetikai és Energiabiztonság-technikai Felügyele; anyagából, 1973. II. hó.)
10. Szolnok megyei Tanács V. B. intézkedési terve az állami oktatásra vonatkozó határozat végrehajtására. (1973. I. 23.)
11. A megyei ipar 1970—1985 közötti időszakra szóló fejlesztési lehetőségeinek vizsgálata. (Tanulmány.)
12. Szolnok megye mezőgazdaságának helyzete, a fejlesztés feladatai. (MSZMP MB 1972. szeptember 28-i ülésének anyaga.)
13. Szolnok megyei Tanács V. B. intézkedési terve az MSZMP MB 1972. szeptember 28-i határozatának végrehajtására.
14. Szolnok megye településhálózat-fejlesztési terve.
15. A felsőoktatásban résztvevők számának alakulása és összefüggése a felsőfokú szakemberellátással Szolnok megyében. (Tanulmány.)

A TISZAVIDÉK VÍZGAZDÁLKODÁSA ÉS NÉHÁNY KÖRNYEZETVÉDELMI KÉRDÉSE

Az ókori kultúrák kialakulásának egyik döntő faktora a vízi környezet volt. Az ebben bekövetkezett változás hatása nyomon követhető az ókori népek történetében. A vízgazdálkodás nagy jelentőségű befolyását a XIX. és XX. században is megtartotta, mert a víz körfolyamatának minden fázisa nagy jelentőségű a társadalmi-gazdasági élet fejlődésére. A mezőgazdaság, közegészségügy és környezetvédelem, valamint a vízkörnyezet kapcsolata még inkább bizonyítható, hiszen a mezőgazdasági termelés egyik alapfeltétele, de termelési tényezője is a megfelelő vízi környezet. A közegészségügy nemcsak a mezőgazdasági termelésen, illetve élelmezésen keresztül kapcsolódik a vízgazdálkodáshoz. A mocsarak lecsapolása, az árvizek elvezetése, a folyók, tavak és felszín alatti vizek minősége közvetlen közegészségügyi kérdés, biztosítása környezetvédelmi feladat. Ma már a vízellátás és csatornázás nemcsak ellátási kérdés, nemcsak életszínvonalat jellemző tényező, de közegészségügyi paraméter is.

A Közép-Tisza vidékén a vízgazdálkodás régi múltra tekint vissza. Az elmúlt évszázadokban elsősorban a tavasszal lehúzódó árvizek jelentettek veszélyt a Tiszavölgyben lakókra. Az óriási területeket előntő árvíz hosszú hónapokra egy helyhez kötött mindent. Az árvíz sokszor keveredett belvizekkel és járhatatlanná tette a mélyebben fekvő területeket, utakat. Nem volt ritka az az eset sem, amikor a szárazság hosszú távolságokra űzte az embert és állatvilágot, míg vízhez jutottak.

Még a XVIII. században megkezdődtek a folyószabályozási, árvízvédelmi és lecsapoló munkálatok. Méltó folytatása volt ennek a munkának a XIX. században meginduló vízkár-elhárítási tevékenység. A századforduló táján az igények bizonyos új vonásokkal bővültek. Felmerült a városok vízellátása, majd a szennyvíz tisztítása és elvezetése, és végül a mezőgazdaság vízigényének kielégítése.

A természetformáló emberi tudás és alkotó erő egyszerű tetteiről tesz tanúbizonyságot a múlt század elején elkezdett Tiszavölgy vízgazdálkodási rendszere, mely másfél évszázad erőfeszítései nyomán állandóan fejlődő, tökéletesedő emberi alkotás, hirdelve az ember tettekkészségét és rendező erejét a természet vad erőinek megszelídítését.

A vízgazdálkodás passzív és aktív ágának művelése tulajdonképpen döntően megváltoztatta a táj arculatát, benne a Tisza-vidék gazdálkodásának feltételeit, és mindez kihatott az itt élő emberek életére.

A nagy vízi munkálatok a múlt század első felében indultak, napjainkban tovább szélesednek az igények. A vízkárelhárítás és vízhasznosítás mellett a kommunális és ipari vízellátás bővülésével és a növekvő mezőgazdasági vízigények kielégítésével mind nagyobb figyelmet kell fordítsunk a vizek tisztaságának megőrzésére, a vízvédelemre, mely szerves része a környezetvédelemnek.

A vízgazdálkodás sokat tehet és kell tegyen a tájesztétika kialakítása érdekében. E feladatnak úgy tud maradéktalanul eleget tenni, ha összefog a mező-

és erdőgazdasággal. Különösen sík vidéken nagy jelentőségű kérdésről van szó. A vidék általános képét nem szabdalják dombok és hegyek. Facsoportok, erdőtagok, sáv- és sorfásítások, csatornák, töltések, vízfolyások, víztárolók, vízgazdálkodási műtárgyak és létesítmények alapvetően befolyásolják a táj arculatát, de maga a mezőgazdasági kultúra is fontos tájészteretük tényezővé válnak.

A vízigények rohamos fejlődésével mind nagyobb gondot jelent ma már a vízkészlet-gazdálkodás. Vizünk van bőven. Sajnos azonban a kellő mennyiségű és minőségű víz nem ott és akkor található, ahol, és amikor azt fel kellene használni. Az igények növekedésével még nagyobb gondot fog jelenteni a megfelelő minőségű és mennyiségű víznek a felhasználás helyére juttatása.

Magyarország évi friss vízigénye a felszabadulás előtt – becslések szerint – alig haladta meg az 1 milliárd köbmétert. 1970-ben ennek több mint ötszöröse volt a felhasználás. 1985-re a friss vízigény 12–14 milliárd m³ nagyságban várható. Ezt követően 10–15 év alatt duplázódik a felhasználás. A Közép-Tisza-vidéken a felhasználás aránya az országosnak megfelelően alakul, összetételében azonban az öntözővíz nagyobb arányt képvisel.

Napjainkban Magyarországon 2000 liter meghaladja az egy főre eső naponkénti vízfelhasználás. Nincs messze az idő, amikor fejenként és naponta 4–5000 liter vízfelhasználással kell számolnunk a vízmérleg kidolgozásánál. Ugyanakkor az ezredfordulóra elkészül a Tisza teljes csatornázása, kiteljesedik a Tisza-völgy vízpótló rendszere.

Joggal merül fel a témával kapcsolatos kérdés, mennyi vizünk is van a vízigények fedezésére? Magyarországon – nem számítva a nagy folyók idegenből jövő, időszakosan koncentrált vízhozamát – évenként 620 mm csapadékot számítva, 93 000 négyzetkilométer területre 58 milliárd m³ eső hullik egy évben. Ebből elpárolog és elfolyik kb. 60%, marad tehát mintegy 24 milliárd köbméter víz. Megjegyzem, hogy ilyen nagyságrendű évi felhasználással csak az ezredfordulóra számolunk. Ez 6300 liter vizet jelent naponként egy főre. Tehát bőven van vizünk az igények ellátására, csak az a kérdés, hogy tudjuk azt a szükséglet helyén biztosítani és hasznossá tenni. A cél elérése csak a mindinkább intenzívebbé tett vízgazdálkodással lehetséges, a mező- és erdőgazdasággal történő nagyfokú kooperáció révén.

A víz bőségének vagy adott helyen hiányának országunk életében mindig nagy szerepe volt. Így van ez különösen a Közép-Tisza-vidéken. Felvetődik a kérdés, milyen új tényezők avatták a vízgazdálkodást napjainkban közüggé, létfontosságú társadalmi problémává?

Elsősorban az a felismerés, hogy a víz már nem sorolható az úgynevezett szabad javak közé, nem a természet ingyenes ajándéka többé. Világviszonylatban is a legértékesebb természeti kincsek közé emelkedett. Ma már nemcsak tisztálkodási, élelmezési szükséglet és nemcsak a mezőgazdaság egyik alapfeltételeként értékelhető, hanem a társadalmi-gazdasági élet minden területének elengedhetetlen alkotórésze. Nem akkor és ott, olyan mennyiségben és minőségben áll rendelkezésre, ahol és amikor felhasználásra kerül. A társadalom mind nagyobb összegeket fordít arra, hogy a felhasználás helyére szállítsa a kellő időben, mennyiségben és minőségben az életet jelentő vizet. A mai, méginkább a jövő vízgazdálkodásának alapvető feladata, hogy a víz természetes körforgását a társadalom javára helyesen befolyásolja. Ebből a szempontból is nagy jelentőségű a múlt évben átadásra került II. Tiszai Vízlépcső, a Közép-Tisza-vidék, de az egész Tisza-völgy vízgazdálkodása, nem különben környezetvédelme szempontjából.

Átadásra került a Kiskörei Vízlépcső; a hozzátartozó öntözőrendszerek kiépítése megkezdődött. Tervezik már a Csongrádi Vízlépcsőt és a Tisza-völgy teljes

csatornázását. Érik a megoldás a Duna-Tisza összekötésére, a Tiszavölgy hosszútávú vízpórlásának biztosítására.

A Kiskörei Vízlépcső és a hozzátartozó öntözőrendszer komplex vízgazdálkodási létesítmény elsődleges célja a Közép-Tisza-vidéken egyre növekvő, és a mezőgazdaság termelőerőinek további fejlődését korlátozó vízhiány csökkentése, az iparfejlesztéshez, valamint a lakossági ivóvízellátáshoz szükséges vízmennyiség biztosítása. Ezeken túlmenően halászati, energiatermelési, hajózási, ár- és belvízvédelmi, valamint üdülési, egészségügyi, idegenforgalmi és vízi sportlehetőségeket, célokat szolgál. Végleges megvalósítása eredményesen szolgálja a Közép-Tisza-vidék termelésfejlesztését, élelmiszergazdaságának intenzív emelését, a környezetvédelmet és tájésztétikai célkitűzéseket.

A víznek kétségtelenül meghatározó szerepe van a társadalmi-gazdasági élet, a környezet és annak alakulása szempontjából, mert

– az egész élővilágot mozgásban tartó tápanyag, sok esetben gyógy tényező, általában a tisztálkodás és az életkörülmények mikénti alakulásának alapvető feltétele, a termelés alap-, illetve segédanyaga, fontos közlekedési útvonal;

– ugyanakkor korlátozott mennyiségű természeti elem, sőt annak térbeli és időbeli eloszlása rendszerint eltér az igényektől, ilyen esetekben, mint termék, mint áru kerül felhasználásra, továbbá;

– a víz más környezeti ártalmak hordozója is, és a csapadék útján továbbítja a levegőben levő káros anyagokat, szállítja a városi ipari és mezőgazdasági hulladékot, és ezek további hatása a természeti környezet általános leromlását idézik elő, és végül;

– a vizek kellő szabályozás és rendezés nélkül igen nagy károk forrásai lehetnek a talajerózió, vagy a települések, ipartelepek és mezőgazdasági területek árvízi, belvízi veszélyeztetettség útján.

A vízgazdálkodásnak széleskörű tevékenysége közül kiemelkedő jelentőségű a vízkészleteket érő káros hatások elleni védelem. Országosan máris a vizek szennyeződéséből eredő, el nem hárított károk összege megközelíti az 1 milliárd forintot. Ezért a vízminőség-védelem napjaink vízgazdálkodásának feladatává vált.

Vizeinket három nagy területről éri szennyező hatás:

– a települések közművei útján (jelenleg napi másfélmillió köbméterre tehető);

– az ipari üzemektől együttesen napi 1,3 millió köbméter;

– a harmadik tényező: a mezőgazdaság, a koncentrált, iparszerű termelési mód, az egyre szélesebb körben alkalmazott vegyszeres eljárások és főként a szakosított állattartás velejárójaként az elmúlt 10 évben a mezőgazdaság is jelentős szennyezővé lépett elő. Vizeinket több mint napi 3 millió köbméter szennyvízterhelés éri, aminek alig 40⁰/₀-át tisztítjuk. 1985-re napi 25 millió köbméter együttes ipari és háztartási vízfogyasztással számolunk. A növekvő vízfelhasználással nő a vizek szennyezése is, és a káros szennyvizek mennyisége – várhatóan – meghaladja a 7 millió köbméter/nap mennyiségét. Olyan hatékony szennyvíztisztítást és elhelyezést kell megoldani, ami már lehetőleg a keletkezés helyén kiküszöböli, hogy káros szennyvizek jussanak a folyókba, vízfolyásokba, tavakba.

Fel kell készülni az új szennyezőanyagok, detergensok, sugárzó anyagok, a vegyipar fejlesztésével keletkező új szennyeződések, a mezőgazdaság koncentrált állattartó telepek egyébként hasznos, de megfelelő elhelyezés nélkül rendkívül káros szennyvíz elleni védekezésre.

A Közép-Tisza-vidék ma még nem termel sok szennyvizet. Egyes ipari üzemek, néhány város és állattartó mezőgazdasági üzem szennyezése jelent problémát. Állandóan fel kell készülnünk a Zagyván és a Tiszán, de a Körösökön is a fentről jövő szennyvízhullámok semlegesítésére, a károkozások elkerülésére.

A műszaki megoldásoknak a jövőben a regionális vízminőségvédelmi tervekben meghatározott, a jelenleginél sokkal összetettebb, egy-egy vízgyűjtő egészére kiterjedő, annak valamennyi vízhasználója igényeit és szennyvízkibocsátójával szembeni követelményeket figyelembe véve, a hidrológiai adottságokra felépített, összefüggő védelmi és szabályozó rendszereknek kell lenniük, amelyek kapcsolódnak a környezetvédelem más, érintett területeihez, elsősorban a levegő- és talajszennyezés elleni védelmi intézkedésekhez és kölcsönösen szolgálják a közegészségügy, tájésztétika célkitűzéseit.

A korszerű vízminőség-szabályozás azonban egyre több adat ismeretét igényli. A Vízügyi Igazgatóság laboratóriumai 1960-ban 3000, 1973-ban már 25 000 vízminútát dolgoztak fel, ami mintegy 2500 mintavételi helyet és kerekén 600 000 vízminőségi információt jelent évente. A KÖJÁL laboratóriumai közel 50 000 vízminútavételi helyről több mint 160 000 vízminútát dolgoznak fel, és ebből közel 800 000 információt kapnak. A KÖJÁL és a Vízügyi Igazgatóság együttesen Szolnok megyében 4100 mintavételi helyről évente 14 000 vízminútát vesznek, s ezekből 110 000 vízminőségi információt nyernek. A kapott adatok alkalmasak vizeink minősítésére. A Közép-Tisza-vidéken még vizeink túlsúlyban tiszták. Egyes nagyobb települések és ipari üzemek alatti szakaszokon – különösen kis vizek idején – azonban szennyezettek vízfolyásaink.

Az ember környezetvédelme az érdeklődés előterébe került. Az utóbbi években már nemcsak különböző nemzeti programok születtek, hanem széleskörű nemzetközi együttműködés kibontakozása is megkezdődött. Mindezek célja a meglévő környezeti ártalmak csökkentése és a további növekedés megakadályozása.

A környezetvédelmi munka – különböző keretek között – már hosszú ideje folyik hazánkban. A környezetvédelmet mégis gyakran egy teljesen új, előzmények nélküli tevékenységnek tekintik, mely képes egy csapásra megszüntetni a jelenlegi – elsősorban a termelőerők területi koncentrációjából származó – ártalmakat. Társadalmunk széles rétegei nem, vagy nem kellően ismerik a környezetvédelemmel összefüggő munkát, annak célját, eszközeit. Szerepet játszik ebben az is, hogy a tömegkommunikációs eszközök tevékenysége többnyire megragad egy-egy aktuális környezetszennyezési esemény ismertetésénél, különböző intézkedések sürgetésénél. Ezzel szemben kevés figyelmet fordítanak arra, hogy a környezetvédelem társadalmi-gazdasági összefüggéseit bemutassák, az eddig elért eredményeket, intézkedéseket ismertessék.

Magyarországon a környezeti elemek minőségének romlása, károsodása néhány, viszonylag szűk kiterjedésű területtől eltekintve közel sem tekinthető súlyosnak. Ennek okai arra vezethetők vissza, hogy számos olyan intézkedést hoztak, melyek már eddig is eredményesen óvták a társadalom és környezete ökológiai egyensúlyának megőrzését, harmóniáját.

Hosszú ideje színvonalas munka folyik a vízkészlet-gazdálkodás, a vízminőségvédelem, valamint a természeti értékek megőrzése érdekében. Intézkedések születtek a levegőtisztaság védelmére, növekedett a talajszennyeződés elleni védekezés, illetve az ipari és háztartási hulladékok kezelésére, feldolgozására, valamint megsemmisítésére irányuló tevékenység.

Kezdeményezések történtek a környezetvédelemmel foglalkozó szakemberek képzésére és bővülnek a társadalom és környezete összefüggésével kapcsolatos kutatások is.

Sor került néhány környezetvédelmi intézkedés elmulasztásának gazdasági szankcionálására, illetve a társadalom érdekeivel megegyező levegő- és vízvédelmi berendezések létesítésének állami támogatására.

Költségvetési támogatást élvez a kibontakozóban levő természetvédelmi program is, minden területen megkezdődött a környezetvédelmi feladatok kutatása és tervezése.

Az elért eredmények mellett környezetvédelmi tevékenységünk fokozására van szükség minden területen, különösen nagy felelősséget hárít e probléma megoldása a különböző ágazatokra. A hazai környezetvédelmi munka feladatainak meghatározásához nem elegendő a nemzetközi tapasztalatok egyszerű átvétele. Helyes döntés akkor alakítható ki, ha messzemenően figyelembe vesszük a környezeti ártalmak specifikusságát, melyek a termelőerők jellegével és fejlettségével összhangban állnak, országonként differenciálódnak, illetve szándékainkat gondosan összehangoljuk gazdaságföldrajzi feltételeinkkel és adott lehetőségeinkkel.

A környezeti ártalmak egyik forrása a termelőerők növekedése – a termelés volumenének nagyarányú emelkedése és területi koncentrációja – nyomán fellépő korábbi egyensúlyi állapotok megváltozása, másik forrása pedig az ezzel összefüggő népességtömrődés és urbanizáció lehet. Következésképpen a társadalom és környezetének harmóniája, illetve annak fenntartása vagy helyreállítása is döntően a társadalmi-gazdasági viszonyoktól, a termelőerők területi elhelyezésétől, működésük, illetve következményeik szabályozásától várható.

A környezetvédelem tehát – szocialista tulajdonviszonyok esetén – nemcsak a szó legszorosabb értelmében vett védekezést jelent, hanem megelőző, tervszerű környezetkialakítást. Ezt a célt a termelőerők és településhálózat -fejlesztésének és funkcionális szabályozásával lehet megvalósítani. A beruházási politikában, az alkalmazott technológia megválasztásában, az átgondolt, következetes településfejlesztésben kialakíthatók az ehhez szükséges feltételek. A meglévő környezeti ártalmak kiküszöbölése vagy csökkentése, illetve az országhatárokon túlról érkező szennyeződések elhárítása a feladatoknak csak fontos részterülete.

Szolnok megye környezetvédelmi társadalmi bizottságának megalakulása után a Népszabadság vezércikke foglalkozott e széles körben támogatandó kezdeménnyel. Szeretnénk, ha megyénk lakossága társadalmi ügynek tekintené a környezetvédelmet, s továbbra is élenjárna környezetének védelmében. Túl a lakosság támogatásán, a szakemberekhez fordulunk, és kérjük a vállalatokat és intézményeket, valamint a MTESZ szakcsoportjait, kiemelten foglalkozzanak a szakterületekre eső környezetvédelmi kérdésekkel. Tetteinket az utókor fogja minősíteni és osztályozni. Utódaink fő tantárgya – minden kétséget kizárva – a környezetvédelem és tájlesztés lesz.

Az ember és környezete között a természetes egyensúly – várhatóan megyénkben is – mindinkább megbomlik és megjelennek a környezeti ártalmak, a vizek szennyezettsége, a talaj vegyi szennyeződése, a légszennyeződés, a zajártalom, a talajpusztulás és az urbanizációs ártalmak.

A környezetvédelem fő feladata a következmények mérlegelése, a károsodás megfelelő szintű elhárítása. A jövő beruházóival kapcsolatban olyan követelményt támaszt, hogy alapjaiban oldják meg a hatásos környezetvédelem érvényesülését. Elhanyagolni vagy elodázni az ártalmak elhárításával kapcsolatos intézkedéseket – gazdasági okok miatt – nem szabad. Egy elindult káros folyamat megszüntetése lényegesen nagyobb ráfordítást igényel, mint a kérdéses káros folyamat elkerülésének megoldása. Szennyeződési folyamat víz-, föld- és levegőközegben következhet be. A felsorolt közegek tisztaságáért folyó küzdelem feladatai csak a környezetvédelem komplex problémái keretében mérhetőek fel, mivel a bioszféra természetes egyensúlyának felborulását csak a víz-, föld- és levegőközegben végbemenő folyamatok összefüggéseinek figyelembevételével lehet helyreállítani és megakadályozni, illetve kedvezően pozitív hatást kialakítani.

Egy olyan kis országban, mint hazánk, minden négyzetméternyi terület az ember környezete. Ezt kell regenerálni, ha az már túlterhelt környezeti ártalommal, vagy védeni és alakítani, hogy azt a ma és a jövő embere ténylegesen emberi környezetnek érezze, legyen az otthon vagy munkahely, település vagy szabad terület.

A környezeti ártalmak a legkülönbözőbb eredetűek. Ahány technológia, ahány biológiai hatású tevékenység, ahány beavatkozás, egyensúlymegbomlás van, annyi féle ártalommal számolhatunk, de annyi féle az ártalom elhárításának módja is. Nem lehet tehát a védekezést különválasztani az ártalmat okozó tevékenységtől, hanem ott kell a védekezést folytatni, ahol az ártalom felmerül. Ezt a célt tűzte maga elé a Szolnok megyei Környezetvédelmi Társadalmi Bizottság, amely 6 városban és 47 községben működik, albizottságaival átfogja a teljes környezetvédelmi témakört.

Ártalmas behatásokkal túlterhelni a környezeti elemeket, valóban nagy veszélyt jelent, helyrehozhatatlan károkat idézhet elő, ha a szükséges intézkedéseket nem tesszük meg kellő időben. Nem helyes ugyanakkor ezt a veszélyt úgy feltüntetni, mintha tehetetlenek lennénk vele szemben. A termelést úgy kell s lehet növelni, hogy az ne okozzon kárt az embernek és a környezetnek. Az emberi környezet viszonyait is tervszerűen kell fejleszteni, és ennek során tudatos környezetformálásra kell törekedni. A vízviszonyok tervszerű fejlesztését azért hangsúlyozom ki külön, mert a víz mindhárom környezeti tényező alakulásában – víz, levegő, talaj – nagy jelentőségű.

Úgy ítéljük meg, hogy időben ismertük fel a hazai környezetet fenyegető veszélyeket, a károk elhárítására, illetve megelőzésére időben tettünk intézkedéseket. Az eredmények biztatóak, és ha a környezetvédelmi szemlélet és felelősségtudat általánossá válik, gyorsabban is érjük el a kitűzött célt.

A legfontosabb és legsürgetőbb – megyénket és a Közép-Tisza-vidékét érintő környezetvédelmi – feladatok, amelyekre megoldást kell keresnünk az elkövetkezendő években – címszavakban – a következőkben foglalhatók össze:

- ipari, állattenyésztési telepek és kommunális szennyvizek tisztítása, folyók és holtágak tisztaságának védelme;
- ipartelepek környezetének rendezése;
- területrendezési terveknél környezetvédelem, tájésztétikai követelmények figyelembe vétele;
- településnél környezetvédelmi szempontok érvényesítése;
- városi zöldterületek megőrzése, újak létesítése;
- erdőtelepítési és fásítási hónapok rendezése;
- elhagyott, értékes területek felkutatása és megőrzése;
- hulladék ártalmatlanítás, környezetkímélő módszereinek alkalmazása;
- rendszertelen szeméttelpek megszüntetése;
- belterületi, régi agyagödrök víztelenítése, feltöltése, esztétikus kialakítása;
- a gyárak és üzemtelepek udvarai, városok és községek utcáinak tisztántartása;
- porozó, bűzös anyagok szakszerű tárolásának megoldása;
- gépjárművek szakszerű szabályozásával a kibocsátott emissziók csökkentése;
- technológiákból és közlekedésből eredő zajok csökkentése;
- hőtermelő- és fűtőberendezések szakszerű üzemeltetése;
- a gyárak és üzemek felkészülése saját emissziójuk felmérésére;
- a szennyező gázzal kibocsátott emissziók csökkentésére a szükséges műszaki intézkedések megtétele;

– környezetvédelmi beruházások megvalósítása a fejlesztésekkel egy időben és azokhoz kapcsolódóan;

– fák, növények, állatok védelmének biztosítása a vegyszer, a növényvédelem alkalmazásánál;

– növények és állatok fiziológiai károsodásának felkutatása és a károsodás okának megszüntetése;

– a vizek szennyezésének megszüntetése;

– összefüggő népi építészeti emlékek megvédése;

– a modern, szép és tiszta falukép kialakítása;

– tájésztétikai követelmények kidolgozása és megvalósítása.

Ezen feladatok optimális megoldása minden esetben a körülmények sokoldalú vizsgálatát igénylik. A vizsgálatok összehangolásán kívül mint végső következményre, összehangolt intézkedésre van szükség.

A Megyei Környezetvédelmi Társadalmi Bizottság létrehozásával kitűzött céljainkat szeretnénk elérni. A bizottság munkája a legszélesebb társadalmi érdeklődést és támogatást igényli.

A kialakítandó albizottságok és munkacsoportok feladatainak végrehajtásához kérem a megye lakosságának egyetértő támogatását és a feltáró és elemző munkában a szakemberek részvételét.

Valamennyi ágazat munkaterületén jelentkezik a környezetvédelem gondja, megoldásuk csak a társadalom széleskörű összefogásával és egyetértésével biztosítható, a jelenkor emberének közreműködésével a jövő nemzedékért.

Dr. Hegedűs Lajos

Közép-Tisza-vidéki Intéző Bizottság alakult

Az Alföld nagyterjedésű síkságának északnyugati részén, a Tisza középső szakaszán, Kiskörénél, öntözési alapcéllal épült duzzasztómű ütemezés szerint fokozatosan 1978/85-ig Kisköre és Tiszabábolna között mintegy 40 km hosszúságban, a Tisza medre és a Kis-Tisza közötti hullámtéren 127 km² vízfelületű (Balaton ötöde, Velencei-tó négyszerese) tavat hoz létre, melynek átlagos mélysége 2,5 m lesz.

Az Abádszalóknál közel 5 km széles tófelület Tiszaderzsnél keskeny nyakká szűkül, 6 km-es legnagyobb szélességét Poroszló és Tiszafüred között éri el. A poroszló-tiszafüredi vasúti és közúti átvezetés feletti vízfelület az Eger és Nyárad patakok torkolatvidékétől Keletre húzódó töltéssel ér véget.

A tározótó töltése a tiszafüredi magaspárt és a kiskörei feltöltött területek kivételével kiemelkedik a környező terepből, s a vízfelületre csak a töltés magasságából nyílik rálátás.

A tározótó a tervezett méreteit fokozatos duzzasztással több év alatt éri el, mellyel egyidőben az üdülés feltételei is folyamatosan bővülnek a partmenti szakaszokon.

A vízlépcső tervezése, illetve kivitelezésének megkezdése óta a környező megyék különböző vállalatai és lakossága egyre fokozottabban érdeklődik a jövőbeni tározótó melletti üdülési lehetőségek iránt. A különböző igények kielégítését illetően már kezdettől fogva a tervszerűséget kell biztosítani, hogy az esetleges spontán kezdeményezések kedvezőtlen következményei elkerülhetők legyenek.

Az előbbiek, valamint az a tény, hogy a tározótó mentén kialakítható üdülőkörzet négy megye: Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Heves és Szolnok megye területét, illetve érdekeit érinti, fokozott koordinálást kíván az érdekelt megyék és országos hatáskörű szervek között, az üdülőterületi és idegenforgalmi igények kielégítésének előkészítésében.

Az egyre fokozódó üdülőterületi igények tervszerű és koordinált kielégítése végett 1969. december 19-én Tiszafüreden megalakult a Közép-Tisza-vidéki Üdülőterületi Előkészítő Bizottság. Az előkészítő bizottság tagjai kezdetben a tározótó érintő négy megye és Debrecen megyei város képviselőiben megjelent tanácsai dolgozók és a szervezést segítő ÉVM képviselői voltak. Később a minisztériumok és országos hatáskörű szervek vezetői által delegált szakemberekkel egészült ki. Az előkészítő bizottság saját feladatául tűzte ki a tározótó menti településekre vonatkozó Regionális Rendezési Terv programjának és készítésének egyeztetését és koordinálását.

A kiskörei tározótó üdülőkörzete az Országos Településhálózat-fejlesztési Konceptió 23 összefüggő üdülőkörzetének egyike. Az üdülőkörzethez a tározótóval határos 11 település tartozik.

Borsod-Abaj-Zemplén megye

Mezőkövesdi járás: Négyes, Tiszavalk.

Heves megye

Füzesabonyi járás: Poroszló, Sarud, Újlőrincfalva.

Hevesi járás: Kisköre, Tiszanána.

Szolnok megye

Tiszafüredi járás: Abádszalók, Tiszaderzs, Tiszafüred, Tiszaszőlős.

A 11 község népessége az 1970. évi népszámlálás szerint 42 000 fő, a tervezési területnek számító közigazgatási területe pedig 700 km²-t tesz ki.

Az előkészítő bizottság munkáját jelentős mértékben segítette, hogy az ÉVM területrendezési főosztálya megbízást adott a Városépítési Tudományos és Tervező Intézetnek az üdülőkörzet regionális rendezési programjának és tervének elkészítésére.

A regionális terv programja 1970-ben, a terv 1971-ben készült el, majd a szükséges egyeztetések után 1972-ben került jóváhagyás végett a Minisztertanács elé. A Minisztertanács a tervet megtárgyalta és azt az 1040/1972. (X. 8.) számú határozatával hagyta jóvá.

A határozat célkitűzései:

A határozat megállapítja: „A terv célja, hogy a Kiskörei Vízlépcső hullámtéri tározójának üdülési és idegenforgalmi célokra, valamint vízisport céljára való hasznosítását és az ehhez szükséges létesítményekkel való ellátását elősegítse s ezáltal a fokozódó üdülési igényeket az Alföldön is kielégíthetőbbé tegye.

A terv teljes megvalósítása során mintegy 45 000 fő szállásigényes és további 10 000 fő átutazó jellegű üdülési és idegenforgalmi igényét kell kielégíteni, melyből több mint 50⁰/₀ Szolnok megye területére esik.

Az üdülőnépesség 80⁰/₀-át négy jelentős településbe – Tiszafüred, Abádszalók, Kisköre és Poroszló – kell összpontosítani.

Első ütemben a legkedvezőbb adottságokkal rendelkező Tiszafüred község fejlesztését kell biztosítani. Az üdülőtellek értékesítésére csak a közművesítés után kerülhet sor.

A területfejlesztés komplex megvalósításának hatékony és koordinált szervezésére intéző bizottság létrehozása szükséges.”

A határozat végrehajtása érdekében tett intézkedések:

A határozat megjelenését követő időben tovább fokozódott az egyeztető és konzultációs tevékenység, amely az előkészítő bizottság tevékenysége során egyrészt a szomszédos megyék vezetőivel, másrészt az Országos Idegenforgalmi Tanács Titkárságával már korábban megkezdődött.

A tájegységi intéző bizottságok felügyeletét a vonatkozó Kormányhatározat az Országos Idegenforgalmi Tanács ügykörébe utalta.

Az Országos Idegenforgalmi Tanács 2/1968. OIT számú határozatával irányelveket adott ki a tájegységi intéző bizottságok szervezéséről, működéséről és feladataikról.

A fenti határozatoknak megfelelően a Közép-Tisza-vidéki üdülőkörzet által legnagyobb mértékben érintett két megye (Heves és Szolnok) tanácsának végrehajtó bizottsága külön-külön, de egybehangzó határozatot hozott, és ebben kérte

az Országos Idegenforgalmi Tanács elnökét, hogy a Közép-Tisza-vidéki Intéző Bizottság megalakítására és egyben az elnöki tisztség betöltésére Dégen Imre államtitkárt, az OVH elnökét kérje fel.

Az OIT elnöke egyetértett a két megyei tanácsi vb határozatában foglaltakkal, s azoknak megfelelően felkérte Dégen Imre elvtársat a bizottság megalakítására. Dégen elvtárs a felkérést elfogadta és ezzel kezdetét vette az intéző bizottság megalakításának szervezése.

Az IB megalakítására 1974. június hó 26-án a Közép-Tisza-vidéki Vízügyi Igazgatóság Kiskörei Szakaszmérnöksége hivatali tanácskozó termében került sor. Az intéző bizottság és elnöksége azokból a helyi, megyei és országos hatáskörű szervek dolgozóiból alakult, akik az előkészítő bizottság munkájában tevékenyen résztvettek és hozzájárultak az előkészítő munka sikeréhez.

Az IB elnöksége: 22 fő,

tagjai: 43 fő,

Az IB összesen: 65 fő.

Az IB alakuló ülése szakbizottságokat és területi albizottságokat alakított, az alábbiak szerint:

- Területfejlesztési Szakbizottság,
- Vízgazdálkodási Szakbizottság,
- Jobbparti Területi Albizottság,
- Balparti Területi Albizottság.

Az IB alakuló ülésén rögzített nyert, hogy: a Közép-Tisza-vidéke, a Kiskörei Vízlépcső fölött létesülő tározó – hazánk második legnagyobb tava – és a termálvíz beszerzési lehetőségek következtében olyan kedvező adottságokkal rendelkező terület az ország egyik jelentős üdülési bázisává fejleszthető.

Üdülési és idegenforgalmi szempontból is kívánatos a pihenő- és üdülőterületekben eddig elmaradt Közép-Tisza-vidék fokozatos fejlesztése úgy, hogy az igen kedvelt üdülési formával – a vízparti üdüléssel és pihenéssel – kapcsolatos, elsősorban a szomszédos területek és általában a hazai, emellett a fejlődés későbbi szakaszában jelentkező külföldi pihenési és üdülési igényeket is ki tudja elégíteni.

A Kiskörei Tározó-tó körül kialakítandó üdülőkörzet településeinek idegenforgalmi és üdülési jelentőségét a területükön található üdülési adottságok mértéke, valamint a vonzáskörzet egyéb üdülési lehetőségei határozzák meg. E szerint helyi, regionális, egyes vonatkozásokban országos és nemzetközi jelentőségű területek alkotják az üdülőkörzetet.

- Helyi jelentőségű az üdülőkörzet, mert a 11 vízparti település lakosságának üdülési, pihenési és vízisportigényét kielégíti.
- Regionális jelentőségű az üdülőkörzet 4 nagyobb települése, mert Eger, Miskolc, Debrecen és Szolnok városok, valamint ezek vonzáskörzetébe tartozó kisebb települések egy órán belül megközelíthető üdülőterülete lesz.
- Országos és nemzetközi jelentőségű, mert a Felvidék és Csehszlovákia irányából a Hortobágy, a Debrecen és Erdély felé irányuló idegenforgalmi folyosó megállóhelyeit képezi, és a nemzetközi túrizmus szolgálatába állítható.

A Tiszafüred–Poroszló között húzódó töltés feletti természetvédelmi terület pedig része a Hortobágyi Nemzeti Park területének, amely önmagában is, ezen túl maga a tározótó a vízlépcső műszaki létesítményeivel országos és nemzetközi érdeklődésre tarthat számot.

A környék gazdag vadászati lehetőségei iránt szintén széleskörű érdeklődésre lehet számítani. Mindezek olyan kedvezően egészítik ki egymást, hogy a vidék turista- és idegenforgalmát egyaránt emelni tudják. Természetesen ehhez még igen

sok és összehangolt munka elvégzésére van szükség a vidék gazdasági és kulturális fejlesztése terén, valamint a kívánatos infrastruktúra megteremtésében.

Az üdülési és idegenforgalmi fejlesztés mértéke

Az üdülési férőhelyek számának megállapítása az üdülőtelepek részére alkalmasabb mélyvízű partszakaszok és többnyire már minimális műszaki hálózattal (úttal és elektromos energiával) rendelkező területek számításbavétele alapján történt, melyet az összefoglaló tervvázlat mutat be.

A hétvégi és tartós üdülés céljára kijelölt összesen 640 ha üdülőterületen a különböző szállásféleségekben optimálisan 45 000 fő helyezhető el. Hétvégi házakban, horgásztanyákon, valamint a társasüdülőkben összesen 31 000 fő (összlétszám 70⁰/₀-ának) elhelyezését javasolja a terv, melyből 7000 fő részére csak a II. ütemben célszerű a férőhelyet biztosítani.

A vállalati és SZOT-üdülőkben és a Tiszafüredre javasolt szállodában összesen 14 000 fővel lehet számolni, melyből 550 fő részére csak a II. ütemben biztosítható férőhely a többletelőkészítő munkák miatt.

A négy kiemelt településben több szállásféleség elhelyezésére van mód, míg a 7 kisebb településben csupán hétvégi házakat és horgásztanyákat célszerű előirányozni.

A Közép-Tisza-vidéki üdülőkörzet üdülőterületeinek településenkénti megoszlása a tervezett területfelhasználás és üdülőnépesség szerint

Üdülőhely	Közületi üdülők		Közületi és magánüdülők		Hétvégi házasüdülők		Összesen	
	területe	létszáma	területe	létsz.	területe	létsz.	területe	létsz.
	ha	fő	ha	fő	ha	fő	ha	fő
Tiszafüred	44	5 500	105	7000	110	6 000	259	18 500
Poroszló	28	3 500			142	8 500	170	12 000
Kisköre	20	3 000					20	3 000
Abádszalók	15	1 800			28	1 700	43	3 500
Tiszanána								
Sarud					85	5 000	85	5 000
Újlőrincfalva					30	1 500	30	1 500
Tiszaszőlős								
Tiszaderzs					18	800	18	800
Négyes								
Tiszavalk					15	700	15	700
Összesen:	107	13 800	105	7000	428	24 200	640	45 000

Községenként számításba vehető üdülőterület és az elhelyezhető üdülőnépesség

Tiszafüred:

- a Tiszafüred és Tiszaörvény között ún. magasparton 110 ha területet jelöl a terv és ott 8000 fő elhelyezését irányozza elő változatos formában;
- a jelenlegi hajóállomás melletti, kotrásból feltölthető 105 ha területen és a 33. sz. főközlekedési út töltése melletti 44 ha területen együtt további 10 500 helyezhető el.

Poroszló:

- többszintes üdülőépületek elhelyezésére 20 ha terület használható fel a település a part közötti sávon, melyen 3500 fő helyezhető el;

- a belterület DNy-i határán 144 ha területet jelöl ki a terv hétvégiházias telkek részére, ahol 8500 fő helyezhető el.

Kisköre:

- a Jászsági főcsatorna és a már meglévő épületek között 20 ha területet javasol a terv többszintes üdülőépületek elhelyezésére, melyekben 3000 fő részére biztosítható szálláshely.

Abádszalók:

- a település nyugati oldalán, a védőtöltés menti sávon, 15 ha területen többszintes üdülőépületek létesítését irányozza elő a terv 1800 fő részére;
- Tiszaderzs felé vezető közút és a gát közötti területen (ma is belterület) 38 ha terület hétvégiházias telkek részére használható fel, ahol 1700 fő helyezhető el.

Helyi jelentőségű települések

A szállásférőhelyekként a hétvégi házakat, horgásztanyákat célszerű kifejleszteni. Tiszánána (a volt rév környéke), Sarud (a Laksó patak és a Báberei-zsilip környéke, Újlőrincfalva), a Laksó patak torkolata, e három üdülőterületen együttesen 115 ha-on 6500 fő helyezhető el.

Tizaszőlős (a gátórház környéke), Tiszaderzs (a volt hajóállomás mellett) 18 ha-on 800 fő üdülő helyezhető el.

A 45 000 különféle szállásférőhely megvalósításához a területelőkészítési munkálatoknál 21 000 fő részére teljes közművesítéssel és 24 000 fő részére pedig részleges közművesítéssel kell számolni. Az alaplétesítményeket (vízmű, szennyvíztisztítótelep, stb.) a teljes üdülőnépesség figyelembevételével kell méretezni, a kivitelezést pedig a létesítésre kerülő szállásférőhelyekkel arányosan célszerű megvalósítani.

A tározótó környékének közellátása jelenleg kedvezőtlen, mert a meglévő létesítmények az állandó népesség igényeit is csak részben tudják kielégíteni. Ezért a szállásférőhelyek létesítésével párhuzamosan, azokkal azonos arányban gondoskodni kell a vendéglátóipari és kereskedelmi létesítmények fejlesztéséről.

Az IB alakuló ülése az üdülőfejlesztési célok megvalósításának főbb eszközeit a következőkben fogadta el:

1. A vízlépcső és a kapcsolódó létesítmények által megteremtett kedvező természeti, környezeti feltételeknek a mű alapvető gazdasági rendeltetésével összehangolt üdülési célú továbbfejlesztése;
2. az üdülőkörzet általános fejlődését megalapozó infrastrukturális létesítmények, közművek kiépítése;
3. a tervszerű területfelhasználási és hasznosítási, telepítéspolitikai irányelvek kidolgozása és megvalósítása;
4. a kereskedelmi és szolgáltató hálózat, az üdülési és idegenforgalmi vonzási tényezők létrehozása;
5. a táj, az üdülőkörzet értékeinek, vonzó sajátosságainak megismertetésére és hasznosítására irányuló propaganda- és szervezőmunka.

A tározó üdülési célú hasznosításának elengedhetetlen feltétele a víz minőségének védelme, ami – többek között – megköveteli a tározótó élővilágának állandó figyelmét, a biológiai feltételek vizsgálatát, a vízi növények túlbujánzásának megakadályozását, a káros szennyeződéseknek a Tiszától való távoltartását. Legsürgősebb tennivalóink közé tartozik a kitermelés alatt álló ártéri erdők mielőbbi pótlása.

Mindezek figyelembevételével az IB legfontosabb feladata a terület komplex fejlesztési programjának elkészítése és igen széles körű egyeztetése, és végül az illetékes fórum elé történő terjesztése, annak jóváhagyása végett.

A fejlesztési program kidolgozása megkezdődött és jelenleg ütemesen készül. Minden reményünk meg van arra, hogy a terv az V. ötéves népgazdasági terv kezdetéig jóváhagyásra kerül és vele együtt megindulhat a tervszerű fejlődés.

Az Intéző Bizottság célja, hogy tevékenységével eredményesen munkálkodjék a Közép-Tisza-vidék és egyben a szocializmust építő népünk célkitűzéseinek megvalósításán, a pihenni, üdülni, vízi sportot űzni, regenerálódni vágyó dolgozó embert szolgálva.

Mészáros János

A Szolnok megyei Tüdőbeteggyógyintézet 25 éves működése *

Kórházunk 25 éves működésének története éppen úgy kaphatná azt a címet is, a gümőkór gyógyításának fejlődése az utolsó 25 évben, vagy új szemlélet kialakulása a tüdőgyógyászatban, vagy szemléletek harca a gümőkór tudományában és gyógyításában.

Egy kórház életében tulajdonképpen nem nagy idő 25 esztendő, azonban, ha arra gondolunk, hogy ebben az időszakban tette meg a Streptomycin diadalútját, erre az időszakra esett az Isonicotinsavhidrazid felfedezése és ezzel az ezideig halálosvégű gümőkóros agyhártyagyulladás és miliaris acuta¹ gyógyíthatóvá váltak, majd a Rifampicinnel minden eddigi kezeléssel dacoló krónikus folyamatok megoldása vált lehetővé, továbbá ezekben az években ért el a tüdősebészet soha nem álmodott magaslatra, akkor úgy érzem, mégis csak érdemes végigtekintenünk, mit tudott megvalósítani ez az intézet a nagy tudományos vívmányokból és modern szemléletből.

Ezt a szanatóriumot olyan betegség gyógyítására létesítették, melyről már 2300 évre visszamenőleg is vannak feljegyzések.

A betegséget magát gyógyítani nem tudták, csak a tüneteket, a lázat, fájdalmat, köhögést. Az akkori idők orvosát nem is lehetett felelőssé tenni azért, hogy ennél többre nem volt képes, mivel hiányoztak ehhez az eszközei és lehetőségei.

1882-ben *Forlanini* elméletével kezdődött a fizio-mechanikus therápia, melynek lényege, ha a tüdőt a pneumothoraxszal² mozdulatlaná tesszük, meggyógyul a folyamat. A betegségnek azonban csak 50⁰/₀-a gyógyult meg ettől a gyógykezeléstől, de sokkal nagyobb azoknak a száma, akik pneumothorax-kezelésre alkalmatlanok voltak. Még szomorúbb volt a helyzet a komplikációk szempontjából. A légmellkezelés következtében 75⁰/₀-ban keletkezett pleurális folyadékgyülem,³ melynek 25⁰/₀-a alakult át empyemává.⁴

A collapsus therápia másik módszere, a thoracoplastica⁵ még az előbbinél is kedvezőtlenebb eredménnyel járt, mind a gyógyulási effektus, mind a szívre és keringésre gyakorolt komplikáció szempontjából.

Érthető volt *Bubl* szomorú megállapítása: „Lehetséges-e az, hogy az emberiség annyi szenvedés után, melyet ez a betegség előidézett, csak ilyen szerény eredményeket tudjon elérni!”

A fordulat 1946-ban következett be, abban az időben, amikor az összes háború sújtotta országban, éppen a háborús szenvedések és az ezt követő inflációs nyomor miatt a legszomorúbb volt a helyzet. *Wachsmann* és munkatársai felfedez-

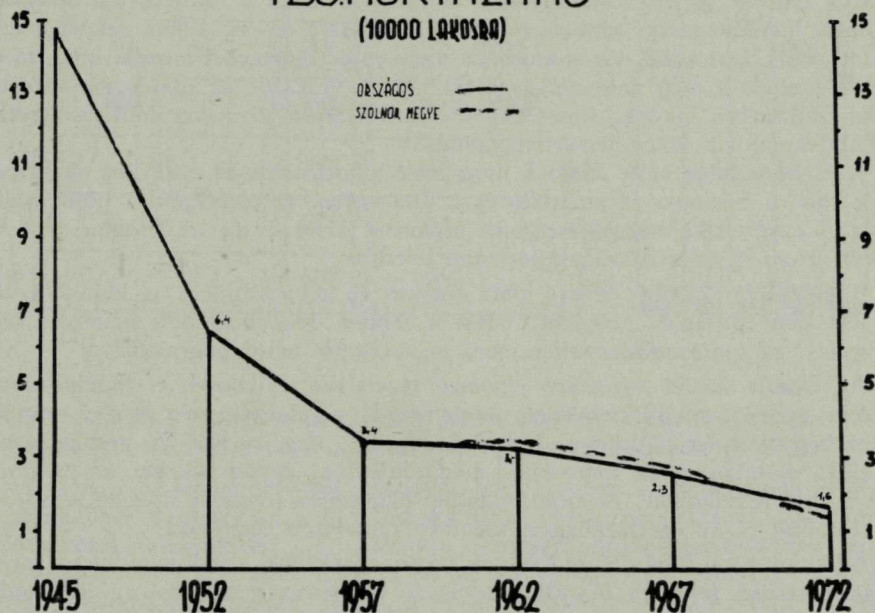
* A Szolnok megyei Tüdőbeteggyógyintézet fennállásának 25 éves évfordulóján / (1973. október 19.) tartott előadás.

1 köles gümőkór

ték a Streptomycint és ezzel a gümőkór a gyógyszerrel is gyógyítható betegségek sorába lépett.

A felszabadulás után hazánk a gümőkór elleni küzdelem terén tragikus helyzetben volt. A háborús viszonyok miatt a tbc-hálózat nagy része elpusztult. A második világháború előtt működő 6000 ágyból csak mintegy 500, a 134 gondozó intézetből mindössze 34 maradt meg.

TBC.MORTALITÁS (10000 LAKOSRA)



A gümőkór epidemiológiai mutatóin is meglátszik ennek a hatása. A mortalitás Budapesten – mely a legtöbbet szenvedett – 1944-ben 100 000 lakosra 179, 1945-ben 295, tehát a jelenleginek több mint 15-szöröse.

Nemcsak a halandóság és a betegség száma emelkedett, hanem megváltozott a megbetegedés képe is; súlyosabb, aktívabb lett. A háború tehát visszatérést jelentett a betegségben egy már járványtani szempontból túlhaladott állapothoz. Ez volt tapasztalható a fasiszta megszállás idején Lengyelországban, Görögországban és a többi megszállt területen, mely országokban megnőtt a pneumonia caseosa⁶ esetek száma. A hadifogságból, koncentrációs táborokból hazatérők között sok volt az evolutív caseosus forma és a miliaris acuta.

A szolnoki Tüdőbeteggyógyintézet 1948. augusztus 28-án nyílt meg, egy, a háború alatt épült katonai kórház helyén. Első igazgatója Dr. Nagy László volt 1950. április 1-ig, azóta én vezetem az intézetet.

Gyakran felteszik a kérdést, helyes volt-e Szolnokon, ezen az alföldi poros, erdőben szegény helyen tbc-szanatóriumot létesíteni?

- 2 légmellkezelés
- 3 izzadmányos mellhártyagyulladás
- 4 gennyes mellhártyagyulladás
- 5 bordacsontkolás
- 6 sajtos tbc-s tüdőgyulladás

A gümőkóros járványgörbék tanulmányozásából kiderül, hogy a mezőgazdasági vidékeken általában kedvezőbb a lakosság helyzete, mert kisebb a népsűrűség, tehát jobbak a lakásviszonyok és feltétlenül jobbak az ételmezési viszonyok, mint az iparos vidéken. A már iparosodott területen szintén kedvező a helyzet, mert igaz ugyan, hogy nagyobb a népsűrűség és nagyobb a munkások nehéz testi munka okozta kifáradása, mint a paraszttoké, nem annyira a munka mennyisége, mint inkább folytonossága miatt, de ezen tényezőkkel szemben áll, hogy az iparosodással gazdagodik a vidék és mindenek előtt fejlődik a kórházi, szanatóriumi, gondozói hálózat. A legkedvezőtlenebb helyzetben annak a területnek a lakossága van, mely mezőgazdasági termelésről ipari termelésre tér át. Tehát még nem iparosodott, csak iparosodó. Az iparosodás nagy embertömegeket mozgat meg, falusi fiatalok jönnek a még nem eléggé tuberculisált vidékről az iparosodó városba, munkásszállásokon laknak, ismeretlen életkörülmények közé kerülnek, ismeretlen munkafolyamatokat kell kénytelenek megtanulni.

A felszabadulás előtt Szolnok megyének tulajdonképpen csak két nagy ipari üzeme volt: a Szolnoki Járműjavító és a Cukorgyár, az előbbinek a munkásállománya – egyéb alkalmazottakat nem számítva – 2112 fő, az utóbbié 788 fő. A többi üzem mind a felszabadulás után létesült.

A megyében jelenleg 61 730 ipari munkás él, nem számítva az időnként változó létszámú építőipari dolgozót. Tehát a háború után megindult bizonyos fokú iparosodás, az iparosodásra jellemzően, néptömegek belső migrációjával.

Az elmúlt másfél évtizedre jellemző szocialista átalakulás a mezőgazdaság területén, éppen Szolnok megyében indult meg. Itt alakultak meg az első termelőszövetkezeti városok: Túrkeve, Mezőtúr, Karcag, Kisújszállás. A mezőgazdaság szocialista átalakulása az iparosodás megindulásával együtt fokozta az egészségügyre háruló feladatokat. A mezőgazdasági nagyüzemi termelés növelte a biztosítottak számát és az egészségüggyel szemben támasztott igényeket.

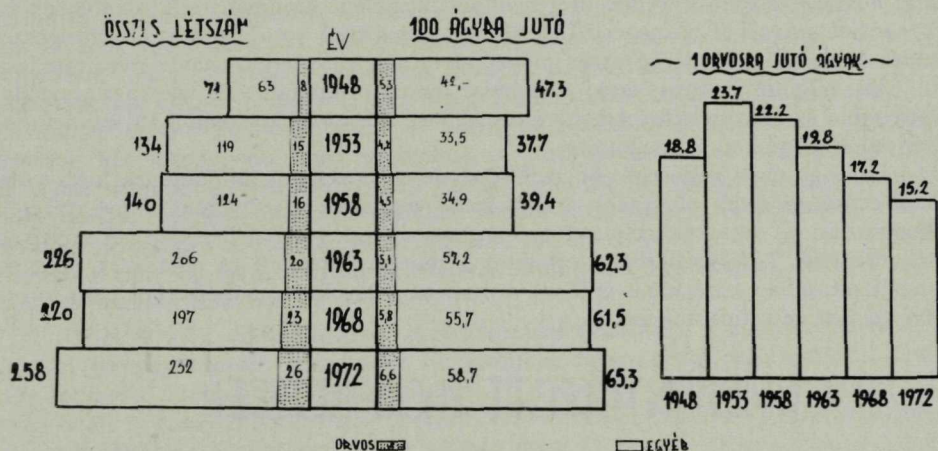
Adataink tanúsítják, hogy Szolnok város a múltban egy kimondottan mezőgazdasági terület fejletlen iparral rendelkező központja volt, ahol az iparosodás kezdete egybeesett az ország politikai felszabadulásával. Ez azt jelentette, hogy egészségügyi és különösen a tuberculosis epidemia szempontjából éppen az 1945 utáni időkben kedvezőtlen helyzetbe került, annál is inkább, mert ez a gazdaságpolitikai átalakulás egy súlyos háború romjain született. A második világháború alatt megyénk székhelyét 15 légitámadás érte, 450 épület rombadólt, 600 súlyosan, 700 kevésbé súlyosan megsérült, a város vízvezetéke teljesen elpusztult. A kapitalista társadalmiforma egészségügyi viszonyai mellett ilyen súlyos pusztulás után az iparosodás kezdete és a mezőgazdaság átalakulása komoly következményekkel járt volna. A szocialista társadalmi berendezésre azonban jellemző a dolgozó ember sorsával törődés és ennek kifejezői azok a statisztikai adatok, melyek a megye egészségügyének fejlődését mutatják.

A felszabadulás előtt megyénkben csak két kórház, a szolnoki és jászberényi működött. A felszabadulás után létesítették a karcagi és mezőtúri városi kórházakat, valamint a szolnoki tbc-kórházat, az újszászi tbc-szanatóriumot és a MÁV-kórházat.

Felszabadulás előtt a megyében 458, jelenleg 2564 kórházi ágy működik. Új rendelőintézet nyílt Szolnokon, Jászberényben, Karcagon és Mezőtúron. A szakorvosi munkaórák száma 32-ről 1307 munkaóra-ra emelkedett. A felszabadulás előtt 4 mentőállomás működött, ma 10, a mentőgépkocsik száma 30. Az orvosok száma 263-ról 673-ra – közülük 398 szakorvos – emelkedett.

Éppen a fentebb vázolt gazdasági és társadalmi átalakulás tette szükségessé a szolnoki tbc-gyógyintézet létesítését. A felszabadulás előtt nem volt tbc-kórház

LÉTSZÁM ALAKULÁSA



Szolnok megyében, a megye nem rendelkezett egyetlen olyan ágygal sem, melyen a gümőkórnak valamilyen formájában szenvedő beteget ápolhattak volna.

Egykorú újságismertetésből olvassuk, hogy amikor Darvas József építés- és közmunkaügyi miniszter ezt a kórházat átadta az akkori népjóléti minisztériumnak, a következőket mondotta: „Az Alföldön létesített tüdőbeteg-szanatórium jelkép. Jelkép azért, mert az elmúlt idők sebeit itt kell gyógyítani”. Majd így folytatta: „Ezerszer boldogabb lennék, ha itt, a Magyar Alföld szívében iskola, könyvtár, vagy jó lakások avatására gyűltünk volna össze. Boldogabb lennék, mert ez azt jelentené, hogy népünk nagy tömegei nem pusztulnak a legveszedelmesebb magyar népbetegségben: a tüdővészben. A valóság, sajnos az – mondotta –, hogy erre a kórházra szükség van és még újabbakat kell építeni”.

„A nép magának építette ezt az intézményt” – mondotta Olt Károly népjóléti miniszter, aki az épületet az építésügyi minisztertől átvette –, majd így folytatta: „A 3 éves tervnek egyik legjelentősebb állomása ennek a kórháznak a létesítése, melynek jelentősége a város keretein túlterjed”.

A Szolnoki Állami Tüdőbeteg-gyógyintézetet nemcsak azért létesítették, mert a gümőkóros betegek nagy száma és a gümőkóros halálozás szomorú adatai azt igényelték, hanem azért is, hogy a diagnosztikában és a betegek kezelésében új munkamódszereket kísérletezzen ki és honosítson meg. Ezért szerelték fel pl. röntgen rétegfelvévő készülékkel, mellyel akkor még a többi tüdőbeteg-gyógyintézet nem rendelkezett, és ezért volt már megalakulásától kezdve tüdősebészeti osztálya és műtőtraktusa.

Bronchoscopiát⁷ 1950 óta végzünk rendszeresen. 1972 óta fiberoscoppal végzük a vizsgálatokat, melynek segítségével a legkisebb segmenthörgők is áttekinthetők. Ennek különösen a tumordiagnosztikában van nagy jelentősége.

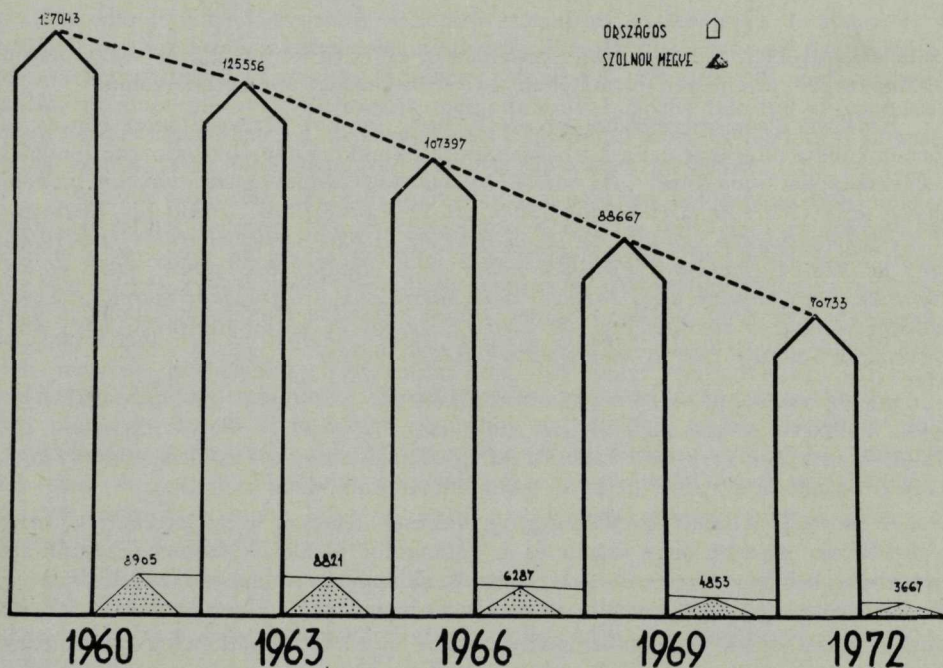
7 hörgőtűkrözés

A cardio-respiratoricus⁸ -vizsgálatok különösképpen érdekelték intézetünk orvosait. 1958 óta rendelkezünk modern légzésfunkciós laboratóriummal és 3-csatornás direktió EKG-géppel. A cardiológiai problémákkal való foglalkozást kötelezőnek tartjuk a tüdőgyógyász számára a szív és tüdő anatómo-funkcionális egysége, valamint a cardiológia⁹ és pulmonológia¹⁰ tanának szoros együttműködése miatt. Ezt tanúsítják az intézetünkéből megjelent tudományos közlemények is. A cardiológiával és az aspecificus tüdőbetegségekkel való foglalkozás átmenetet jelent az általános belgyógyászat művelésére, ami orvosaink szemléletét irányítja.

Jól működő bakteriológiai és kémiai laboratóriumunk van, melynek személyi összetétele és felszereltsége lehetővé teszi, hogy a kórházi rutinmunkán kívül tudományos feladatokat is megoldjon.

Ez a 25 év a tüdősebészet azelőtt el nem képzelhető fejlődésének kora volt. A resectiós műtétek elvégzését a szakszerű vizsgálás, a nagy hatású gyógyszerek alkalmazása és az utókezelést végző intenzív részleg tette lehetővé. A műtétek technikájának kidolgozásában, valamint a műteti feltételek és javallatok elvének megállapításában sebészeink is közte voltak az úttörőknek. Sebészetünk már 1949-ben végzett resectiós műtétet.

NYILVÁNTARTOTT TBC-S BETEGEK



A múltban a megelőzés és gyógykezelés szervei egymástól elválasztva működtek. Az Egészségügyi Minisztérium elgondolása szerint az intézet működés-

8 keringésre és a légző működésre vonatkozó vizsgálatok
 9 szívgyógyászat
 10 tüdőgyógyászat

ben modern szemléletnek kellett kialakulnia, ezt célozta többek között az is, hogy a kórház a megnyitásakor ernyőképszolgálatot ellátó autót is kapott, mely azt jelentette, hogy ez a kimondottan gyógykezeléssel foglalkozó fekvőbeteg intézet a megelőzést is munkájának tekintse. 1957-ben a röntgen ernyőképszolgálatot a gondozó intézethez csatolták. 1952-ben szervezte meg az Egészségügyi Minisztérium a megyei tbc gondozó intézetet. Szolnok megyében a kórházgondozói egység elvének megvalósítását lehetővé tette az, hogy a tbc-kórház igazgatója 1957. november 1-ig a megyei tbc gondozó intézet vezetője is volt. A korszerű szemlélet elve az, hogy a beteg sorsával törődés nem szűnik meg a kórház kapujánál. Ennek az elvnek alapján légzési és keringési funkciós vizsgálatokat végeztünk Szolnok két legnagyobb ipari üzemében, a Járműjavítóban és a Cukorgyárban. A nyert adatok alapján osztályozni tudtuk a vizsgált munkahelyeket aszerint, hogy az ott végzett munka, valamint annak egészségügyi körülményei milyen terhelést jelentenek a tüdőre. Megvizsgáltuk az ott dolgozó tüdő- és szívbetegek légzésfunkcióit és ezen vizsgálatok alapján útmutatást igyekeztünk adni a tüdőbetegek rehabilitációjára.

Az elmúlt 25 esztendő alatt 3 tüdőkórházi igazgatót, 2 megyei főorvost, 2 megyei gondozóintézeti igazgatót, 1 tüdőklinikai tanársegédet, az Országos Korányi Intézetbe tudományos munkatársakat, 6 osztályos főorvost, valamint a megyén belül és kívül több gondozó intézeti vezető orvost adtunk az egészségügynek az intézetünkben történt szakmai kiképzés után.

Orvosaink több havi, esetleg 1 évet meghaladó tanulmányúton voltak Csehszlovákiában, Kelet- és Nyugat-Németországban, Franciaországban, Olaszországban. Isztambultól Amszterdamig, Prágától Rómáig és Nápolyig, mint aktív előadók vettek részt tudományos kongresszusokon, ahol idegen nyelven tartottak előadásokat, jelentettek meg közleményeket és szereztek megbecsülést a magyar orvosoknak.

Tudományos munkánkat dokumentálja a 25 éves évfordulóra megjelent bibliográfia.

Tudományos kapcsolatban állunk a Budapesti és Debreceni Tüdőgyógyászati Klinikával, az Országos Korányi Tbc és Pulmonológiai Intézettel, az Országos Onkológiai és Országos Kardiológiai Intézettel, a szegedi Orvostudományi Egyetem I. sz. Sebészeti Klinikájával, a fenti egyetem Kórélettani Intézetével, az Országos Vérellátó Szolgálattal, a római és nápolyi tbc klinikákkal, a párizsi Pasteur Intézettel. Jó a kapcsolatunk a megye kórházaival és egyéb egészségügyi intézeteivel.

Egy politikai társadalmi rendszer fejlettsége a megelőzőéhez képest lemérhető a fejlettebb termelésen és a dolgozók jobb anyagi boldogulásán keresztül. Országunk felszabadulás utáni történelmét mindenki jól ismeri. Fölösleges, hogy nehéziparunk fejlődéséről beszéljünk. Diósgyőr, Dunaújváros, Komló, Kazincbarcika mindenki által jól ismert nevek. A termelőszövetkezeti mozgalom eredményeit éppen ebben a megyében fölösleges hangoztatni.

A szocializmus megvalósítása nem történt meg átmenet nélkül, az útkeresés lassan, éveken át tartott.

Intézetünk régi aktái között lapozgatva, egy-két érdekes, közlésre alkalmas irat akadt a kezembe: „1948. június 16-án a vármegye alispánja – mert akkor még létezett ez a funkció – bemutatta a tisztifőorvos előterjesztését, melyben a vármegye lakosságának rtg. ernyőképszűrésére, illetve a tüdővész elleni rtg.-felvétel dologi kiadásainak fedezésére az ebadóalaphból 4000 Ft kiutalását kéri az állami tüdőbeteg-gyógyintézetnek. A kisgyűlés az előterjesztést nem teszi magáévá”.

Ma a megyei rtg. ernyőképszolgálat fenntartásának évi költsége 2 000 000 Ft. Az ebadóból kért, de meg nem adott 4000 Ft és 2 000 000 Ft különbségéből lemerhető a haladás.

Vagy ismertetném Balogh Péter kérvényét: „Alulírott Balogh Péter tisztelettel kérem a Népjóléti Miniszter Urat, hogy az 1948. évi október 20-án kezdődő honvédujonc-kiképzésem befejezése, illetve leszerelésem után részemre a jelenleg fennálló munkaviszonyt fenntartani szíveskedjék. Ezen kérvényemet a gazdasági hivatalon keresztül bátorkodom beküldeni és azt megismételve, maradjon tisztelettel Balogh Péter I. oszt. rendszeresített altiszt. Elintézés: a népjóléti miniszter nem fog észrevételt tenni az ellen, hogy a leszerelés után megfelelő üres állás esetében az intézet újra alkalmazza.”

Ma Balogh Péternek nem kellene alázasat kérvényt írni, ellenben a miniszter az ellen tenne észrevételt, ha leszerelése után nem vennék vissza munkahelyére.

Adataink alapján megállapíthatjuk, hogy a gümőkór elleni küzdelemben jelentős eredményeket értünk el, ezt a súlyos népbetegséget megszelídítettük, de még le nem győztük.

Az utóbbi években a frissen felfedezett gümőkórosok száma megyénkben nem csökkent, és közöttük is magas a Koch-positívek száma. Ez a szám még emelkedni fog az urológiai tbc-szűrés megszervezésével. Tbc-s urológiai osztállyunkkal a gümőkór elleni küzdelemben valódi bázisintézeté tettük kórházunkat.

Krónikus betegek száma absolute és relative is magas. Végzetes hiba volna tehát, ha a tuberkulózis intézeti kezelését időszerűtlennek tartanánk. *Éppen ellenkezőleg, fontos törekvésünk, hogy intézeteink és gondozóink munkáját a tbc gyógykezelésében továbbfejlesszük*, annál is inkább, mert a gümőkór még előreláthatóan 15–20 évig az idős, felnőtt lakosság körében elterjedt betegség, vagyis jelentős közegészségügyi probléma marad. Eszerint kell kialakítanunk szervezetét és meghatározni a jövő feladatait és módszereit.

Az iparosítás fejlesztése, az autóközlekedés növekedése és egyéb urbanizációs ártalmak sajnos nagyfokú levegőszennyeződéssel járnak, ami nálunk még kellően fel nem mért módon növelte a nem tbc-s légzőszervi betegek számát.

Kórházunkban már a 9/1969. sz. Eü. M. rendelet¹¹ megjelenése előtt is nagy számban kezeltünk nem tbc-s tüdőbetegeket.

A fenti rendelet éppen azt célozta, hogy a tbc csökkenésével felszabadult kapacitást újabb feladatok megoldására fordítsuk és vegyük át az általános betegellátás területéről a nem tbc-s tüdőbetegek ellátását annál is inkább, mert műszereink és szakmai tanultságunk révén erre elsősorban mi vagyunk képesek.

A 9/1969. sz. Eü. M. rendelet megadta a hálózat perspektíváját. 1971. áprilisában Varsóban a szocialista államok országos intézeteinek találkozóján nagy érdeklődéssel tanulmányozták rendeletünket, és másutt is hasonló jellegű intézkedések megtételét tervezik.

Az előttünk álló munkában elengedhetetlen a megfontoltság, a józanság, az újra való törekvés mellett a bevált módszerek alkalmazása. Kellően át nem gondolt, idő előtti intézkedések veszélyeztethetik a tbc elleni küzdelem erőfeszítéseit, a személyi és anyagi eszközök összpontosításával eddig elért jelentős eredményein-

¹¹ A 9/1969. Eü. M. rendelet a nem gümőkóros tüdőbetegek kivizsgálását és kezelését a tüdőkörházak feladatává teszi és ezzel az ún. tbc-s gyógyintézetek tüdőbeteg-gyógyintézetekké alakulnak át.

ket. Bízunk abban, hogy az energia, lelkiismeretesség és szakmai tudás, mely az elmúlt évtizedekben a tbc elleni küzdelemben annyi sikert hozott, az új feladatok megoldásában is eredményekre fog vezetni.

Ezek a célkitűzéseink, melyek megvalósításáért a 25 éves évfordulóját ünneplő Szolnok megyei Tüdőbeteg-gyógyintézet dolgozó ugyanazzal a szorgalommal, szakértelemmel és lelkesedéssel működnek tovább, mint azt az elmúlt 25 évben tették.

Dr. Perényi György

